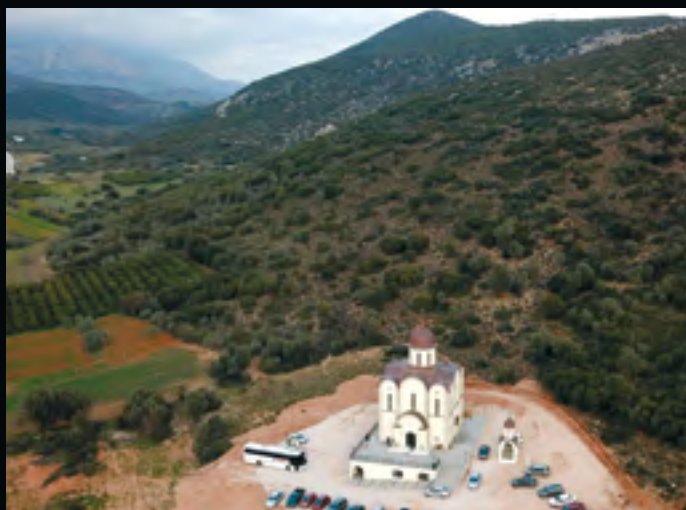

Βαρλάμης

Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΑΣ

Ο νεοανεγερθείς προσκυνηματικός ναός του Αγίου Λουκά του Ιατρού στη θέση Κριθαράκια Λευκακίων Ναυπλίου εγκαινιάστηκε πανηγυρικά από τον Αρχιεπίσκοπο κ. Ιερώνυμο και άλλους Αρχιερείς στις 29 Απριλίου 2017. Το ξυλόγλυπτο τέμπλο του και οι ρωσικές αγιογραφίες στα προσκυνητάρια τοποθετήθηκαν από ειδικό συνεργείο που ήρθε γι' αυτό το σκοπό από τη Ρωσία και οι αγιογράφοι αδελφοί Καραχάλιου με τη ρωσίδα Ελένη Νασάσκα ολοκλήρωσαν την αγιογράφιση στο Ιερό του ναού.

Αριστουργήματα Ρωσικής τέχνης και οι επτά καμπάνες του ναού, με την μορφή του Αγίου Λουκά του Ρώσου αλλά και άλλων Αγίων. Στο κάτω μέρος του ναού έχει φτιαχτεί μουσείο με προσωπικά αντικείμενα και φωτογραφικό υλικό από τη ζωή του Αγίου Λουκά με την επιμέλεια του Μητροπολίτη Αργολίδος Νεκταρίου, ο οποίος έχει αναδείξει τον Άγιο Λουκά στην Ελλάδα.

Με την εγκατάσταση του νέου μητροπολίτη στην Αργολίδα ο ελληνορωσικής καταγωγής Ιωάννης Σαουλίδης και τα παιδιά του Γεώργιος και Δημήτριος, που ζουν και εργάζονται στην Αγία Πετρούπολη αλλά έχουν δεσμούς με την Αργολίδα, ανέλαβαν εξολοκλήρου τα έξοδα για να οικοδομήσουν το Ναό του Αγίου Λουκά και στις 27 Απριλίου 2014 μπήκε ο θεμέλιος λίθος.

αφιερωμένο
στη μνήμη της μεγάλης κυρίας του Ναυπλίου
Καλλιόπης Παπαλεξοπούλου

Βαρλαμης

ΑΓΙΟΣ

ΛΟΥΚΑΣ

Ο ΙΑΤΡΟΣ

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ
2018

Τῷ Ἐλλογιμωτάτῳ κυρίῳ Εὐθυμίῳ Βαβλάμῃ, Καθηγητῇ Πανεπιστημίου, τέκνῳ τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῷ, χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ Θεοῦ.

Μνήμονες τῶν ὧν πρὸ δύο μηνῶν ἐτύχομεν λίαν συγκινητικῶν ἐκδηλώσεων σεβασμοῦ, τιμῆς, ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως ἐκ μέρους τοῦ Τερωτάτου Μητροπολίτου Βεροίας, Ναούσης καὶ Καμπανίας καὶ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ κυρίου Παντελεήμονος καὶ τῶν φιλοπατρίδων καὶ φιλοθέων Βερροϊέων, ἐκλεκτῶν τέκνων τῆς Μητρὸς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐκφράζομεν τὴν ἰδιαίτεραν πατρικὴν ἡμῶν χαρὰν διότι μετέσχομεν αὐτοπροσώπως καὶ εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκθέσεως συλλογῆς καλλιτεχνικῶν ἔργων τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ἐλλογιμότητος, ἀφορώντων εἰς τὸ ἱερὸν πρόσωπον καὶ τὴν θαυματουργικὴν ἐν τῇ ζωῇ τῶν πιστῶν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Κριμαίας, ἡτις ἐκθεσις διωργανώθη ἐν τοῖς χώροις τῆς Τεράς Μονῆς Παναγίας Δοβρᾶ Ἡμαθίας.

Ὁ μέγας οὗτος σύγχρονος Ἅγιος Λουκᾶς, ὁ ἱατρός, ἐνέπνευσε καὶ ἐμπνέει, διὰ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἐπιτυχοῦς συνδυασμοῦ τῆς ιδιότητος τοῦ ἄριστα κατηρτισμένου ἱατροῦ καὶ ἐπιστήμονος πρὸς ἐκείνην τοῦ χριστιανοῦ, ὁμολογητοῦ καὶ κατὰ προαίρεσιν μάρτυρος, πλείστους χριστιανούς, καὶ μάλιστα ἐπιστήμονας καὶ καλλιτέχνας, οἱ ὅποιοι εὐρίσκουν εἰς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ πρόσωπον ἐν ἀνυπέρβλητον πρότυπον ἀγιότητος, θυσίας καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον.

Τοιοιτοτρόπως, καὶ ἡ ὑμέτερα Ἐλλογιμότης, ἐμπνεομένη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀποβλέπουσα ὅπως ὁ σύγχρονος οὗτος ἱατρός ψυχῶν καὶ σωμάτων Ἅγιος Λουκᾶς τῆς Κριμαίας τιμᾶται ἔτι περισσότερο ὑπὸ τοῦ πιστοῦ λαοῦ καὶ ἀναδεικνύεται ἔτι καὶ ἔτι ἡ ἱαματικὴ αὐτοῦ χάρις, προϋχώρησεν εἰς τὴν φιλοτέχνησιν ἐπὶ τούτῳ ἔργων, ὥστε διὰ τῆς δυνάμεως τῆς εἰκόνης νὰ μυῆται ὁ πιστὸς θεατὴς εἰς τὴν δύναμιν τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν δύναμιν τῆς ἀγιότητος, τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης.

Εἶναι, ἄλλωστε, γνωστὸν ὅτι καὶ ὁ Ἅγιος Λουκᾶς ἐχρημάτισεν ἀρχικῶς ἐκλεκτὸς διάκονος τοῦ χρωστήρος, ἀσχοληθεὶς ἐγκόπως καὶ ἐπιμελῶς μετὰ τῆς ἀπεικονίσεως τῶν ὄσων εἴτε ὁ φυσικὸς ὀφθαλμὸς εἴτε ἡ ἐσωτερικὴ ἐνόρασις ἐνέπνευσαν εἰς αὐτόν, ἐν τέλει δὲ κατέλιπε κληρονομίαν εἰς τὸν κόσμον τὴν χάριν τῆς ἱατρικῆς διὰ νὰ βοηθήσῃ περισσοτέρους συνανθρώπους διὰ τῆς χειρουργικῆς ἰάσεως καὶ ἀπαλύνσεως τοῦ σωματικοῦ καὶ ψυχικοῦ πόνου.

Ἐχοντες, λοιπόν, πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ, συγχαίρομεν τῇ ὑμετέρᾳ Ἑλλογιμότητι διὰ τὴν φιλοτέχνησιν τῶν ἔργων τούτων καὶ διὰ τὴν καὶ τύποις ἑκδοσιν τοῦ μετὰ χειρὸς Καταλόγου τῆς συλλογῆς τῶν συγκεκριμένων καλλιτεχνικῶν δημιουργημάτων αὐτῆς, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπονέμομεν αὐτῇ ὀλόθυμον τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν καὶ πατρικὴν εὐλογίαν, μετὰ τῆς διαπύρου προσευχῆς ὅπως θεᾷσθε μυστικῶς τὸ πρωτότυπον θεῖον κάλλος καὶ ἐμπνέσθε ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰς ὑμετέρας δημιουργίας, ὥστε τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα νὰ εἶναι ἡ παρακίνησις πρὸς δοξολογίαν τοῦ Δημιουργοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἄνωθεν καταπέμπεται πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον. Ἀμήν.

Ἰβὶς Αὐγούστου λ'

Ἐκ τῆς ἁγίας
ἐκκλησίας
ὁ ἀρχιεπίσκοπος
διαβουλεύσας τὸν θεὸν εὐχόμενος

Ο ναός του Αγίου Λουκά
στα Λευκάκια Ναυπλίου

Ο Άγιος Λουκάς ως γνωστόν ενέπνευσε πολλούς ανθρώπους και ως ιατρός και ως ιεράρχης. Η ζωή και το έργο του φώτισε τις ψυχές χιλιάδων ανθρώπων σε δύσκολες ιστορικά εποχές, ενώ και σήμερα συνεχίζει με τα θαύματα και την χάριν του να μας δίνει θάρρος και ελπίδα.

Το γεγονός ότι ενέπνευσε και τον μεγάλο σύγχρονο δημιουργό τον αείμνηστο αρχιτέκτονα και ζωγράφο Έλληνα της διασποράς Ευθύμιο Βαρλάμη, ήταν μια πραγματική ευλογία. Και αυτό γιατί οι καρποί αυτής της έμπνευσης είναι η εξάισια αυτή συλλογή πινάκων ζωγραφικής.

Ο Βαρλάμης με το έργο του αυτό επιζητεί το θαύμα, όπως γράφει χαρακτηριστικά και ο ίδιος ο Άγιος, το θαύμα που επιζητεί και κάθε ζωντανή ψυχή που προσπαθεί να περάσει από το βασίλειο της αναγκαιότητας στο βασίλειο της ελευθερίας. Γι' αυτό και με το έργο του ο άγιος και πιστός αυτός καλλιτέχνης δεν εικονογραφεί απλώς την ζωή και το έργο του Αγίου, αλλά μεταφέρει την δύναμη της πίστης. Της πίστης του Αγίου, που μεταπηδάει στον ταπεινό καλλιτέχνη και από αυτόν μοιράζεται σε όλους όσους έρχονται σε επαφή με τα πνευματικά αυτά έργα.

Γι' αυτό το λόγο είμαι πολύ χαρούμενος που έχουμε την ευκαιρία να φιλοξενούμε στο μουσείο του Αγίου Λουκά εδώ στο Ναύπλιο την ιδιαίτερη αυτή έκθεση και εύχομαι όσο το δυνατόν περισσότεροι άνθρωποι να έρθουν και να βιώσουν το μοναδικό αυτό θρησκευτικό έργο.

Ευχαριστούμε τους συνεργάτες του Καθηγητή Βαρλάμη από το Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας και το Μουσείο Τέχνης της Αυστρίας (Kunstmuseum Waldviertel) που μας παραχώρησαν αυτή την έκθεση.

† Ο Αργολίδος Νεκτάριος

Το Μουσείο που είναι αφιερωμένο στον Άγιο Λουκά
στον ομώνυμο ναό στα Λευκάκια Ναυπλίου

Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ

ΣΤΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΒΑΡΛΑΜΗ

Της Δρ. Όλγας Μεντζαφού-Πολύζου

Επίτιμης Διευθύντριας Συλλογών και Μουσειολογικού Προγραμματισμού
της Εθνικής Πινακοθήκης

Η συνάντηση δύο νεαρών Γερμανών ζωγράφων στη Βιέννη στις αρχές του 19ου αιώνα, του Φρίντριχ Όβερμπεκ (1789-1869) και του Φραντς Πφορ (1788-1812) και οι αναζητήσεις τους γύρω από την ανανέωση της ρομαντικής ζωγραφικής της εποχής τους με θέματα παρμένα από τη χριστιανική θρησκεία, οδήγησαν σε μια νέα θεώρηση της θρησκευτικής ζωγραφικής, η οποία δεν ήταν απαραίτητα εκκλησιαστική. Ο Φρίντριχ Όβερμπεκ πίστευε ότι πραγματικά αληθινή τέχνη μπορεί να είναι μόνο αυτή που αντλεί όλο τον εσωτερικό της κόσμο, όλη την πνευματικότητά της από τη θρησκεία. Η τέχνη, σύμφωνα με την αντίληψή του, πρέπει να είναι πνευματική, ακριβώς όπως και ο χριστιανός οφείλει να είναι «πνευματικό» όν.

Ο προβληματισμός των καλλιτεχνών αυτών, γνωστών ως Ναζαρηνών, οδήγησε στην ίδρυση της Αδελφότητας του Αγίου Λουκά στη Βιέννη το 1809, η οποία το 1810 μεταφέρθηκε στη Ρώμη. Η ακτινοβολία της είχε ως αποτέλεσμα την επιρροή της στη δημιουργία μιας νέας θρησκευτικής ζωγραφικής, που βρήκε ένθερμους οπαδούς σε όλη την Ευρώπη, αλλά κυρίως στη Ρωσία, την κεντρική Ευρώπη και τα Βαλκάνια, μέσω της Ακαδημίας της Αγίας Πετρούπολης, στην οποία δίδαξε ένα εξέχων μέλος των Ναζαρηνών, ο Ρώσος ζωγράφος Αλεξάντρ Ιβάνωφ (1806-1858).¹

Την εμπειρία της ναζαρηνής θρησκευτικής ζωγραφικής θα ενστερνισθεί, μέσω του καθηγητή στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Αγίας Πετρούπολης, του Ιλία Ρεπίν, ο έλληνας ζωγράφος και αγιογράφος Κωνσταντίνος Αρτέμης, πρώτος δάσκαλος του ενδεκάχρονου Ευθύμιου Βαρλάμη. Ένας πίνακας του Αρτέμη, η απεικόνιση της Σταύρωσης, θα τυπωθεί βαθιά στο νου του, και θα στοιχειώνει στο εξής τη σκέψη του και την καρδιά του.²

Ο Ευθύμιος Βαρλάμης, με βασικές σπουδές Αρχιτεκτονικής στην Ακαδημία Εφαρμοσμένων Τεχνών της Βιέννης, πολύμορφος καλλιτέχνης –αρχιτέκτονας, ζωγράφος, γλύπτης, γραφίστας, designer– και με ένα εξαιρετικό λόγο στην έκφραση των απόψεών του και των ιδεών του, θα ασχοληθεί ιδιαίτερα με τη θρησκευτική ζωγραφική. **«...Πήρα το θάρρος με το έργο μου να κάνω δημόσια γνωστή την πίστη μου. Ο πρώτος κύκλος που προέκυψε, παρουσιάστηκε το 2005 με τον τίτλο “I Believe” στη Βιέννη και στο Δουβλίνο...».**³

Από τότε θεματικές ενότητες όπως «Ο Χριστός στην Ελλάδα σήμερα» το 2012, «Άθως» το 2013, «Ο Απόστολος Παύλος» το 2016, και τελευταία «Ο Άγιος Λουκάς στη Βέροια» καταλαμβάνουν όλο και μεγαλύτερο μέρος της θεματογραφίας του που αναφέρεται στην Πίστη. Με κύριο στόχο τη συνάντηση του ανθρώπου με το Θείο, η ζωγραφική του αποτελεί μια φλεγόμενη ομολογία, πίστη, εξομολόγηση, απόηχο μιας εσωτερικής εμπειρίας αλλά συγχρόνως και μιας εξωστρέφειας που αναζωπυρώνεται από την αγάπη του για τον άνθρωπο. Έχοντας πλήρως την επίγνωση ότι **«...για την Ορθοδοξία οι εικόνες αποτελούν συστατικό κομμάτι της θείας λειτουργίας...»**, όπως ο ίδιος αναφέρει, στρέφεται προς μια ελεύθερη και προσωπική ερμηνεία της θρησκευτικής θεματολογίας του, προσεγγίζοντας το θρησκευτικό θέμα πέρα από τη δογματική ή λειτουργική χρήση της εικόνας. Το ιερό, χωρίς κάποια εκκλησιαστική αποστολή ή ιδεολογία, συνδεδεμένο με τις αναζητήσεις του και τους στοχασμούς του, αποδίδεται μέσα από την ευρωπαϊκή παράδοση στην τέχνη, όπως τη βίωσε στη συνάντησή του με τον Γκρέκο και τον Βελάσκεθ, τον Ρέμπραντ και τον Ρούμπενς και τους αγαπημένους του Φλαμανδούς ζωγράφους. Επιδίωξή του να εκφράσει «τη δική του πίστη και να επιστρατεύσει την πίστη του θεατή, να συγκινήσει τους ανθρώπους, να ενδυναμώσει την εμπιστοσύνη στον Θεό».⁴

Η σειρά με τα έργα τα αφιερωμένα στον Άγιο Λουκά, Αρχιεπίσκοπο Συμφερουπόλεως της Κριμαίας, τον Ιατρό σε αυτό ακριβώς αποβλέπουν. Ο ίδιος ο ζωγράφος έθεσε ως στόχους του: **«Να φανερώσει τη μυστική σύνδεση του ανθρώπου με τον Θεό»**, να αναδείξει την ιδιαίτερη **«γεωγραφία της ψυχής»** του Αγίου, να αποτελέσουν τα έργα του μια αποκάλυψη του μυστηρίου της πίστης και της αγάπης. Έτσι μέσα από τα δεκατέσσερα έργα, που φιλοτεχνήθηκαν το 2015, έναν χρόνο πριν το θάνατο του καλλιτέχνη, εικονογραφείται η ζωή του Αγίου Λουκά, όχι ως μια αφηγηματική απεικόνιση του βίου του, αλλά ως επίκληση της αγιοσύνης του, της πορείας του προς το μαρτύριο και την ουράνια δόξα.⁵

Ο Άγιος Λουκάς, Βαλεντίν, κατά κόσμον Βόινο-Γιασενέτσκι, γεννήθηκε στο Κέρτς της Κριμαίας το 1877. Παρά την αρχική του απόφαση να σπουδάσει ζωγραφική στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Αγίας Πετρούπολης - όπως λίγα χρόνια αργότερα θα κάνει και ο πρώτος δάσκαλος του Βαρλάμης, Κωνσταντίνος

Αρτέμης - και μετά από πολλές αμφιταλαντεύσεις, αποφασίζει να σπουδάσει ιατρική. Το χρέος του έναντι των συνανθρώπων του, η βαθιά συναίσθηση του καθήκοντος για προσφορά και η πίστη στον Θεό, οδηγούν τα βήματά του και καθορίζουν τις αποφάσεις του.

Αυτή η αίσθηση του χρέους, όπως βιώνεται μέσα από την αγάπη, θα είναι στο εξής οι δείκτες της πορείας του. Και όταν μετά τον θάνατο της συζύγου του, δέχεται την κλήση της ιεροσύνης, πάλι αυτή η φλόγα της αγάπης και της πίστης, στην υπηρεσία του Θεού και των συνανθρώπων του, θα είναι οδηγός του. Ο Άγιος Λουκάς, ιερέας και αργότερα επίσκοπος, ιατρός με ακαδημαϊκή σταδιοδρομία, ζώντας την εποχή που το αθεϊστικό καθεστώς της Ρωσίας διώκει την εκκλησία, βιώνει τη διακονία στον συνάνθρωπο, χωρίς να πτοείται από τους διωγμούς, τις εξορίες, τις φυλακίσεις, τους εξευτελισμούς. Υπηρετεί τον ανθρώπινο πόνο, ψυχικό και σωματικό, με το βλέμμα στραμμένο στον σταυρό και το φως της Ανάστασης.

Ο Ευθύμιος Βαρλάμης, συγκλονισμένος από τον βίο του Αγίου Λουκά, θα απεικονίσει με τα μέσα που του προσφέρει η τέχνη του, τις μεγάλες στιγμές της ζωής του Αγίου. Με την ευχέρεια στη χρήση του λόγου που τον διακρίνει, ο καλλιτέχνης «υπομνηματίζει» τα έργα του, δίνοντας τη δυνατότητα στον θεατή να κατανοήσει κάθε στοιχείο που περιέχεται στις μεγάλες συνθέσεις του. Παρόλο που δεν χρησιμοποιεί τίτλους, η ζωγραφική του, με τα εκφραστικά της μέσα και τον λόγο, μεταφέρουν όλη την τραγικότητα των βιωμάτων του Αγίου, μια τραγικότητα, όμως, που λάμπει μέσα στο Θείο φως, καθώς ο καλλιτέχνης εργάζεται με φως για να αποκαλύψει όλο το μεγαλείο της προσωπικότητάς του. Δεν υπάρχουν σκιές και κρυφές πτυχές. Οι συμβολισμοί είναι σαφείς και αυτονόητοι. Η καθαρότητα και η διαύγεια σε ένα αποβλέπουν, την πνευματικότητα, καθώς μεταγράφει σε γραμμή και χρώμα τις μεγαλειώδεις στιγμές του Υπερβατικού. Μεγάλες φόρμες, μεγάλες διατάξεις, προσδίδουν μνημειακή διάσταση στη ζωγραφική του, κτίζοντας τις συνθέσεις του με όγκους στιβαρούς αλλά και αρμονικούς.

Έχοντας την εμπειρία της αρχιτεκτονικής, ανοίγεται σε χώρους πολυεπίπεδους, με μια παράδοξη αποτύπωση, καθώς η προοπτική, ελάχιστα παραμορφωτική, διευρύνει το πεδίο όρασης, το οπτικό τοπίο. Σε κάποια έργα οι μεγάλες επιφάνειες τέμνονται, μοιράζονται σε μικρούς τόπους, σκορπισμένους σε διάφορες κατευθύνσεις, καθώς αφηγούνται γεγονότα ή υποβάλλουν πνευματικές καταστάσεις, σε μια απόλυτα, όμως, αρμονική τοπική και χρονική συνύπαρξη.

Σε όλα τα έργα κυρίαρχη μορφή είναι ο Άγιος Λουκάς, πάντα αναγνωρίσιμος, με τα φυσικά του χαρακτηριστικά, όπως διασώζονται στο πλούσιο φωτογραφικό υλικό που έχει δημοσιευθεί στις μονογραφίες που κυκλοφορούν.⁶

Μια μορφή αυστηρή, σοβαρή, τις περισσότερες φορές σε μεγαλύτερη κλίμακα από τα άλλα πρόσωπα του έργου, αφού επιδίωξη του καλλιτέχνη είναι να αναδείξει το μεγαλείο και τη μεγαλοπρέπεια της μορφής του. Καθώς ξετυλίγεται το νήμα της ζωής του, η γήινη υπόστασή του μεταλλάσσεται, αποκτά την πνευματικότητα που του προσέδωσε η απόλυτη πίστη στον Θεό και η αφοσίωσή του στα έργα της αγάπης. Στο τέλος, ο καλλιτέχνης, με απόλυτη χρωματική αφαίρεση, εκφράζει την αγιότητα, την εξαϋλωση, του Αγίου, καθώς η μορφή του μετεωρίζεται πάνω από τη γη, ο ίδιος φως στην πορεία του προς το ουράνιο φως, τον Θεό.

Ο Ευθύμιος Βαρλάμης με αυτό το φως πάλεψε στη ζωή του. Θαυμαστής και προσκυνητής του Αγίου, προσπάθησε να το προσεγγίσει, να γίνει μέτοχος του μυστηρίου του, να το κατανοήσει. Τη σειρά των έργων που αφιερώνει στον Άγιο Λουκά την ονομάζει *«Το Μυστήριο Φως της Θαυματουργίας»*. Το θαύμα που υπήρξε όλη η ζωή του Αγίου Λουκά, το θαύμα στην ψυχή του καλλιτέχνη, το θαύμα που μπορεί να συμβεί στον κάθε πιστό, καθώς αναζητά *«το λαμπερό φως της θεϊκής αγάπης»*.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για το κίνημα των Ναζαρηνών και την επίδρασή τους στην εξέλιξη της εκκλησιαστικής ζωγραφικής στην Ελλάδα το 19ο αιώνα και τις αρχές του 20ού, βλ. Παπαστάμος Δημήτρης, *Η Επίδραση της Ναζαρηνής Σκέψης στη Νεοελληνική Εκκλησιαστική Ζωγραφική*, εκδ. Εθνικής Πινακοθήκης, Αθήνα 1977, σ.17-18. Φριλίγγος Ιωάννης, *Ο Αγιογράφος Κωνσταντίνος Φανέλλης και το Έργο του*, εκδ. Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 2005, σ. 31-45
2. Antoni Bernhard, «Από την Τέχνη της Ζωγραφικής μιας Εικόνας του Χριστού», στο *Βαρλάμης. Ο Χριστός στην Ελλάδα Σήμερα*, κατάλογος έκθεσης, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης, 2012, επιμ. Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας σ. 16
3. Απόσπασμα ομιλίας του Βαρλάμη κατά την παρουσίαση έργων του από τον «Κύκλο του Χριστού» στον πάπα της Ρώμης Βενέδικτο XVI το 2007. www.ellines.com
4. Ευθύμιος Βαρλάμης, «Σημειώσεις στο Ημερολόγιο», στο *Ο Χριστός στην Ελλάδα Σήμερα*, κατάλογος έκθεσης, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης, 2012, σ. 20
5. Βαρλάμης, *Ο Άγιος Λουκάς στη Βέροια. Το Μυστήριο της Θαυματουργίας*, εκδ. Ιεράς Μονής, Παναγίας Δοβρά, επιμ. Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας, 2016
6. Η πολυτάραχη ζωή του Αγίου Λουκά και η προσφορά του στην ορθόδοξη εκκλησία, έγιναν γνωστά κυρίως από τις μονογραφίες του Μητροπολίτη Αργολίδος, κ. Νεκταρίου Αντωνόπουλου. Βλ. σχετικά: Αρχιμανδρίτης Νεκτάριος Αντωνόπουλος, *Αρχιεπίσκοπος Λουκάς, Αρχιεπ. Λουκάς Βόινο-Γιανσεέτσκι ένα άγιος ποιμένας και γιατρός χειρουργός (1877-1961)*, εκδόσεις Ακρίτας, 1999, έκδοση 4η 2001. Βλ. επίσης Αγίου Λουκά, *Αρχιεπισκόπου Συμφερουπόλεως και Κριμαίας, Αγάπησα το Μαρτύριο, Αυτοβιογραφία*, επιμ. Αρχιμ. Νεκταρίου Αντωνόπουλου, εκδ. Πορφύρα, Αθήνα 2013.

Η μόνιμη έκθεση της συλλογής στην «Κρύπτη του Αγίου Λουκά» στην Ι. Μ. Παναγίας Δοβρά στη Βέροια, που διαμορφώθηκε με σχέδια του Καθηγητή Βαρλάμη.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΑΣ

του Δημήτρη Κυριαζή, MD, PhD
Ψυχίατρου, Παιδοψυχίατρου, Ψυχαναλυτή, (ΕΕΨΨ/ IFPS)

Η ζωγραφική του Βαρλάμη, όπως εκφράζεται στη σειρά των έργων του «Ο Άγιος Λουκάς», μας αποκαλύπτει το τελευταίο του εκπληκτικό εικαστικό εγχείρημα, μιας αισθητικής προσέγγισης του υψηλού και του θείου. Ο ζωγράφος αποτυπώνει στον καμβά, με «... ένταση και απλότητα...», κάτι από τη «... βαθιά του πίστη...» στον Άγιο και κάτι από τη μυστική αναζήτησή του σε σχέση με το μυστήριο του θαύματος. Ακολουθεί κατά δύναμιν τον Άγιο και προσπαθεί, συναισθηματικά, βιωματικά και πνευματικά να τον συναντήσει. Μπορεί να πει κανείς ότι βρίσκεται σε μια ομοφωνία, σε ένα είδος ψυχικής ένωσης μαζί του και επιδιώκει, με τους πίνακές του, να εκφράσει κάτι από την προσπάθειά του να τον οικειωθεί.

Τέσσερα μεγάλα συμβάντα έρριξαν βαριά τη σκιά τους στη ζωή του ζωγράφου μας και, κατά ένα τρόπο, αποτελούν μέρος του οικογενειακού του διαγενεαλογικού ψυχικού τραύματος. Ο θάνατος του μητρικού του παππού στη Μικρασιατική Καταστροφή (1922), που άφησε τη μητέρα του ορφανή στην πρώτη παιδική της ηλικία, η δολοφονία του πατέρα του το 1946 από ομάδα ενόπλων αριστερών εκείνου του καιρού, στο πλαίσιο του εμφυλίου πολέμου 1943-1949, και η, ταυτόχρονη με τη δολοφονία του πατέρα του, σοβαρή κακοποίηση της εγκύου μητέρας του, που συνέπειά της ήταν να αποβάλει και να περιπέσει σε διπλό βαρύ πένθος.

Εκείνος, ο Μάκης, το 1946 ήταν 4 ετών και η αδελφή του ενός έτους, ενώ η μητέρα τους, που τότε χήρεψε, ήταν μόλις 30 ετών. Η μητέρα δεν ξαναπαντρεύτηκε, αφοσιώθηκε στο μέγάλωμα των παιδιών της και πέθανε εξήντα χρόνια αργότερα, το 2006, όταν ο ζωγράφος ήταν πλέον 64 ετών. Πάρα τη θαυμάσια εξέλιξή του, την ευτυχή ζωή με την οικογένεια που δημιούργησε και τις εξαιρετικές επιτυχίες του, ακαδημαϊκές και καλλιτεχνικές, ο θάνατος της μητέρας του τον σημάδεψε βαθιά, σπάζοντας το «...άτμητο φως της αγάπης...»¹ που τον έδενε μαζί της, και, πριν περάσουν δυο χρόνια από τον θάνατό της, το 2008, ένα έμφραγμα του μυοκαρδίου απείλησε σοβαρά «να σπάσει και τη δική του ζωή».

Κατά ένα μοιραίο τρόπο, ο θάνατος, και μάλιστα ο απροσδόκητος, βίαιος θάνατος, είχε στοχοποιήσει τη γενεά του. Ο μικρός Μάκης έχασε ξαφνικά, με βίαιο τρόπο, τον πατέρα του στην πρώτη παιδική του ηλικία, με ανάλογο τρόπο που η μητέρα του, η Ρεβέκκα, είχε χάσει τον δικό της πατέρα σε παρόμοια ηλικία. Η μητέρα του έμεινε χήρα, επίσης, νεότερη, με δυο ανήλικα, τον Μάκη και την αδελφή του, όπως και η δική της μητέρα, η Πετρίνα, είχε μείνει χήρα σε νεαρή ηλικία, με τρεις γιους και μια κόρη.

Μετά το 2006 και μετά την επιτυχή έκβαση της δοκιμασίας του (2008), ο Βαρλάμης ολοκληρώνει μια σειρά θαυμάσιων θρησκευτικών έργων: «Άθως: Τα μοναστήρια του Αγίου Όρους», 2008-2013, «Ο Χριστός στην Ελλάδα Σήμερα», 2011-2012, «Ο Απόστολος Παύλος», 2014-2016 και ο «Άγιος Λουκάς», 2016, τα οποία αποτελούν έκφραση εξαιρετικής καλλιτεχνικής δημιουργικότητας.

Την ίδια περίοδο 2006-2012, θα πραγματοποιήσει και τη σειρά έργων «Θεοδωράκης: αυτός ο κόσμος ο μικρός ο μέγας, Άξιον Εστί»². Σε αυτή τη σειρά εκτιμώ ότι «συγχωρεί, βιωματικά και συμβολικά-ζωγραφικά, την παρανοειδή κοινωνική εκθροπάθεια της εποχής εκείνης, που «κατέστρεψε» τον πατέρα του και την οικογένειά του. Συναντάται με τον Θεοδωράκη του σήμερα ο οποίος, με τη μουσική του και την πολιτική του στάση, έχει εργασθεί για τη γεφύρωση του ρήγματος και για τη συναδέλφωση των διεστώτων αδελφών της δεξιάς και της αριστεράς παράταξης, παιδιών της κοινής μητέρας Ελλάδας, που είχαν εμπλακεί σε θανατηφόρο ανταγωνισμό αλληλοεξόντωσης κατά τον εμφύλιο πόλεμο. Τα έργα του, «του νεκρού αδελφού» και η μνημειώδης μελοποίηση του «Άξιον Εστί» του Ελύτη², συνιστούν, μεταξύ άλλων, εξαιρετική τη συμβολή του Θεοδωράκη σ' αυτό τον σκοπό.

Από την άποψη της τεχνοτροπίας, ο ίδιος αναφέρει ότι η ζωγραφική του ακολουθεί την παράδοση αναγεννησιακών μεγάλων ζωγράφων, όπως του Γκρέκο, Καραβάτζιο, κ.α., έχει δεχθεί επιρροές και από τον Μιχαήλ Δαμασκηνό (1530-1593)³, Κρητικό αγιογράφο του 16ου αιώνα, επιρροές που βεβαίως εκφράζονται προσαρμοσμένες στη δική του ζωγραφική τεχνική, γαλουχημένη και με τα διδάγματα της σύγχρονης τέχνης. Κατά τον προσφιλή του τρόπο, επιχειρεί να αναδείξει το ψυχικό και πνευματικό μεγαλείο του Αγίου, παρουσιάζοντας διάφορα συμβάντα της ζωής του. Ωστόσο, από άποψη τεχνοτροπίας, θα ακολουθήσει σταθερά το παράδειγμα του πρώτου-πρώτου δασκάλου του στη Ζωγραφική, του Κ. Αρτέμη (1878- 1972), ο οποίος θεωρείται ο εκπρόσωπος της Ναζαρηνής αγιογραφίας στην Ελλάδα⁴.

Η ένταση του χρώματος, όπως διαχέεται στους θρησκευτικούς πίνακές του, αναδεικνύει στη μορφή του Αγίου μια συναισθηματική φόρτιση. Ο ζωγράφος παροντοποιεί το πρόσωπο του Αγίου, σε μια προσπάθειά του να τον κάνει οικείο πρόσωπο και έτσι να διευκολύνει τη συνάντηση του θεατή με αυτόν. Το

βλέμμα⁵ του Αγίου πότε είναι εξεταστικό και διεισδυτικό και πότε καλοσυνάτο και ευθύ, χωρίς καμιά σκιά. Άλλοτε, πάλι, δίνει την εντύπωση ότι ο Άγιος βλέπει πολύ πιο πέρα από τον θεατή, προς την περιοχή του μεταφυσικού, του ιερού και του επέκεινα, περιοχή την οποία ατενίζει και ο ζωγράφος. Θα έλεγε κανείς ότι αυτά τα πετυχαίνει ο καλλιτέχνης αξιοποιώντας τη γλώσσα της ζωγραφικής, τα χρώματα, το φως, την ποίηση. Φαίνεται να τον ενδιαφέρει, επίσης, ο φωτισμός της ψυχής του θεατή, τον οποίο και προσκαλεί σε βιωματική προσέγγιση της πίστης, της ελπίδας και της αγάπης.

Απαγγέλλει το «εικαστικό ποίημά του σε ήχους οραματικούς και ηρωικούς, διασώζοντας το αρχαίο ελληνικό πνεύμα και την αισθητική του πρόταση, εμβαπτισμένο στο πνεύμα του χριστιανισμού, αλλά και του διαφωτισμού και της σύγχρονης ιστορίας και τέχνης. Η ζωγραφική του συνιστά μια εικαστική αποτύπωση της Σοφίας του Θεού, που υπερβαίνει τον Νόμο και τη φύση και οδηγεί στη σωτηρία της ψυχής του ανθρώπου, μέσα από την οδό της αγάπης, όπως τη διατύπωσε ο Παύλος (Ρώμ. 13:11 και Κόρ. Α΄, 13:13): «...νυνί δε μένει πίστις, ελπίς, αγάπη, τα τρία ταύτα, μείζων δε τούτων η αγάπη...» και το «... πλήρωμα του νόμου η αγάπη...»

Ο ζωγράφος μας, ενστερνιζόμενος αυτές τις ρήσεις, που τις εκφράζει σε προσευχές και γραπτά θρησκευτικά και θεολογικά σχόλια, κατόρθωσε, κατά ένα τρόπο, να σπάσει στην ψυχή του τον φαύλο κύκλο του μίσους και της επιθυμίας εκδίκησης για αυτούς που τραυμάτισαν καίρια τη γενεά του και τον ίδιο. Μπόρεσε να προχωρήσει, να αποδεχθεί το πένθος και να το μεταβάλει σε ζωποιοί στοιχείο, να συγχωρήσει τους εχθρούς, φονιάδες του παππού, του πατέρα του και του αγέννητου βρέφους που κυοφορούσε η μητέρα του. Κατόρθωσε να μεταπλάσει τον βαθύτατο ψυχικό και σωματικό του πόνο, το πένθος, το προσωπικό και της γενιάς του, - δηλαδή να μετουσιώσει όλο το αρνητικό ψυχικό τραυματικό στοιχείο που κουβαλούσε και το οποίο ενεργοποίησε στον ψυχισμό του η απώλεια της μητέρας του, - σε έργα υψηλής τέχνης.

Στο εικαστικό του έργο δεν είναι άμεσα εμφανές το πώς αντιμετώπισε ψυχικά όλα αυτά τα πένθη. Μοιάζει σαν η ζωγραφική του, από αυτή την οπτική θεωρούμενη, να συνιστά μια υπέρβαση του ψυχικού και του οικογενειακού του τραύματος, παγώνοντας αρχικά, - ακολουθώντας όπως πιστεύω το παράδειγμα της μητέρας του, - το συναίσθημα του πόνου και της μελαγχολίας. Μοιάζει σαν πρώτα να οργάνωσε έναν «κλειστό ψυχικό χώρο» - έναν «ψυχικό προσωπικό τάφο», - όπου έθαψε τη θλίψη τριών γενεών και, στη συνέχεια, επεξεργάστηκε δημιουργικά, και κατά δύναμη, μέσα από την ποίηση, τη ζωγραφική και την πίστη του στον Χριστό, το συναφές πένθος.

Αυτός ο κλειστός «ψυχικός χώρος» εκτιμώ ότι αποτυπώνεται στο μνημειακό, κυβοειδές πέτρινο, από παντού κλειστό, «σπίτι-τάφο», το οποίο έκτισε στο

Κουστοχώρι Ημαθίας (βλέπε φωτό:1), ανακαινίζοντας το σπίτι της Πετρίνας, τον τόπο του εγκλήματος. Ακοίμητος δε, αιώνιος φρουρός, έξω από το κτίσμα, στέκεται το άγαλμα της τραγικής μορφής της.

1. Το «βουβό Σπίτι», Κουστοχώρι.

Στη συλλογή του «Μάνα Ολυμπιάδα: Η Δύναμη της αγάπης», 2004, που συνιστά έναν εικαστικό ύμνο στη μητρική αγάπη, εκτιμώ ότι αποτυπώνει στον καμβά («Η Μάνα μου», βλέπε φωτό:2) το θλιμμένο και γεμάτο τρόμο και δέος, - σαν να ήθελε να τον προφυλάξει από αυτό που ήδη είχε συμβεί, - βλέμμα της μητέρας του, εκείνης της εποχής, όπως ο ίδιος το αισθάνθηκε και το διαφύλαξε στην ασυνείδητη μνήμη του, όπως διαφύλαξε και την κραταιά προστασία που βρήκε στην αγκαλιά της, τότε και αργότερα.

Η ζωγραφική του, τέλος, συνιστά μια παρακαταθήκη που ιχνογραφεί συμβολικά, για τους μελλοντικούς κοινωνούς του έργου του, μια ορισμένη κατεύθυνση για την υπέρβαση των συνηθισμένων αρνητικών ψυχικών αποτυπώσεων του νεοελληνικού κοινωνικού φαντασιακού τραύματος, του εμφύλιου διχασμού, που εκδηλώνονται ακόμη και σήμερα στην πολιτική και την κοινωνική καθημερινή μας ζωή.⁶

Μια μεταγραφή αυτού του βιώματος, της ανεξικακίας και της συγγνώμης, εκφράζεται και στη ζωγραφική του τεχνική. Κατ' αναλογία, και με συμβολικό τρόπο, αξιοποιείται αυτή η τεχνική και στη συλλογή του με τις απεικονίσεις της μορφής του Χριστού, του Παύλου καθώς και του Αγίου Λουκά.

2. Ε. Βαρλάμη: «Η Μάνα μου»,
συλλογή «Μάνα, Η Δύναμη της Αγάπης»,
2004.

Γράφει σχετικά: «... Επίσης είναι πολύ ενδιαφέρον ένα άλλο φαινόμενο στις παραστάσεις των έργων μου. Μερικές φορές καίω μια εικόνα και την καταγράφω με μια βιντεοκάμερα. Αυτή τη βιντεοταινία την αφήνω να παίζει ανάποδα και τότε δημιουργούνται μερικές εκπληκτικές σκηνές - όταν δηλαδή σβήνουν οι φλόγες και, διστακτικά, εμφανίζεται η έκφρασή Του. Αυτή είναι η εικόνα μου του Χριστού, αυτή η δόνηση της εικόνας ανάμεσα στη φλόγα και το πάγωμα. Έτσι προκύπτει μια οραματική προβολή, όπου κάθε άνθρωπος μπορεί να ανακαλύψει τον δικό του Χριστό, τον Χριστό που φέρνει μαζί του...». ⁷

Ο Βαρλάμης πυρπολεί τη μορφή στον πίνακά του, για να φανερωθεί, να προβάλλει στο φως, καθαρότερα, - «μέσα από τη βάσανο της φωτιάς», - η βαθύτερη ουσία της εικόνας. Επιχειρεί να φέρει τη νέα απεικόνιση πιο κοντά στο «... καθ' ομοίωσιν...». Το ανάλογο βιωματικό προσωπικό του παράδειγμα είναι η δύναμη της αγάπης, - που φανερώθηκε μέσα από τη φωτιά του πένθους,

που είχε «κάψει» την ψυχή της μάνας του, όπως άλλωστε «είχε καεί» και η δική του καρδιά, - δύναμη που, προοδευτικά και σιγά-σιγά, μετασχημάτισε την ύπαρξή του στο φως του Χριστού.

Είναι εμφανής η αναλογία: η ψυχή του ανθρώπου που βασανίζεται στην κάμινο του πόνου, ψυχικού, σωματικού, ιστορικό-κοινωνικού, αντί να καταρρεύσει και να διαλυθεί, είναι δυνατόν να μετασχηματισθεί δημιουργικά και πνευματικά, να «αναστηθεί» από τον «ψυχικό θάνατο» και, μέσα από τον πόνο, την παιδεία και το φως του Θεού της αγάπης, να ανασυνταχθεί ως νέα πνευματική μορφή και ύπαρξη, όπως συνέβη στον ίδιο τον ζωγράφο και στον Άγιο Λουκά.

Ο Άγιος υπέμεινε σκληρές δοκιμασίες και παντός είδους οδύνη στα χρόνια των διώξεων και της εξορίας, άντεξε το μαρτύριό του⁸ και δεν έπαυσε να προσφέρει, ως ιατρός και εκκλησιαστικός ποιμένας, τις υπηρεσίες του στον λαό και την πατρίδα του. Το στοιχείο του μεγάλου πόνου⁹, της αντοχής στο πένθος και η ανεξικακία, η παραίτηση από την εκδίκηση για το άδικο, με τη συγχώρηση και των εχθρών, είναι ίσως ένας σημαντικός λόγος που ένιωσε συγγενικά και δέθηκε τόσο ουσιαστικά ο ζωγράφος με τον άγιο.

Απασχολεί τον Βαρλάμη ιδιαίτερα το φως του Χριστού και η θαυματουργία του Αγίου, και το πώς μπορούν αυτά να αποτυπωθούν εικαστικά στη μορφή του Αγίου Λουκά. Βλέπουμε αυτό το αποτέλεσμα στα έργα του: «Λουκάς Φως» και «Η ανύψωση». Στην αυτοσχέδια «Προσευχή με τον Άγιο Λουκά»¹⁰ γράφει:

*«Φώτισέ με, ω Κύριε,
Κάνε με άξιο, στην ώρα του σκότους
να ακτινοβολώ το φως Σου και να γίνω κι εγώ δική Σου
αντάξια εικόνα»*

Με τον καιρό, πιστεύω ότι ο εαυτός του Βαρλάμη αλλάζει πνευματικά και ψυχικά. Αυτό δε αντανακλάται στη ζωγραφική του. Αποτυπώνει εικαστικά ιδεώδεις όψεις του Αγίου και προσπαθεί, στα επαναλαμβανόμενα απεικασματα της μορφής του, αφαιρώντας πρωτίστως στοιχεία, να συλλάβει κάτι από την εικόνα της αγιότητας του Λουκά και, μέσα από αυτήν, να προσεγγίσει το μυστήριο του Χριστού.

Μέσα από τις πολλαπλές προσωπικές του απεικονίσεις του προσώπου του Χριστού, ο ζωγράφος ψάχνει να βρει εκείνη τη ζωγραφική έκφραση που όντως προσεγγίζει περισσότερο την οντολογική Του υπόσταση, «το πράγμα καθαυτό», και, όπως είναι φυσικό, πάντα κάτι διαφεύγει. Με όλη αυτή την αναζήτηση ψάχνει συγχρόνως να βρει και τον εαυτόν του, αλλά και σε αυτή του την προσπάθεια, πάντα κάτι διαφεύγει. Θα πρόσθετα ακόμη ότι αυτό ισχύει και για τις θρησκευτικές εικονογραφικές παραστάσεις του Αγίου Λουκά, του Αποστόλου Παύλου, όπως και του Μεγάλου Αλεξάνδρου¹¹.

Έχει ο ζωγράφος μας, εκτιμώ, επίγνωση ότι αυτές είναι ανθρωπομορφικές εικόνες του «δικού του Αγίου». Αυτό το ψάξιμο, πάντως, προάγει την αυτοσυνειδησία του, τον βοηθά να αναμορφώνει τον εαυτό του, αποκαθαίροντάς τον και διαφοροποιούμενος από άλλα ιδεώδη μοντέλα αυξάνοντας έτσι, παράλληλα, την αντοχή του στις δοκιμασίες της ζωής του. Μέσα δε από αυτή την αναζήτηση, σιγά σιγά, καθώς αναμετράται με την αλήθεια, μεταμορφώνεται ο ίδιος, καθώς μετουσιώνει τον πόνο του σε πνεύμα. Αν και ζωγραφίζει υποκειμενικά, από τη σκοπιά του εαυτού του και της ελληνικής κοινωνίας την οποία εκφράζει, είναι εμφανές ότι αναζητεί το μυστικό βάθος της αγιότητας και του φωτισμού. Η τέχνη του, η ζωγραφική, είναι εμφανές, λειτουργεί θεραπευτικά γι' αυτόν, καθώς η συνάντηση του ζωγράφου με τον Άγιο, κατά τη διαδικασία της δημιουργίας του έργου, οδηγεί στην καλή αλλοίωση του ιδίου.

Οι θρησκευτικοί πίνακές του λειτουργούν έτσι ως μεταμορφωτικά αντικείμενα, που τον βοηθούν, υποθέτω, να ανακαλέσει στη συνείδησή του κάτι από το φωτεινό βλέμμα της μητέρας του, τώρα που αυτή είναι απύουσα, ή κάτι από το φως που ο ερωτευμένος νιώθει να εκπορεύεται από το αγαπημένο του πρόσωπο. Αυτό φέρνει παραμυθία. Οι πίνακές του, λοιπόν, είναι καρπός της δημιουργικής επεξεργασίας και μετουσίωσης του πένθους του για το ελλείπον αντικείμενο του πόθου και παραμυθία για το υπαρξιακό άγχος σε σχέση με τον επερχόμενο δικό του θάνατο, ο οποίος φαινόταν να είναι εγγύς. Η ζωγραφική του ανακουφίζει, αποπνέει ελπίδα και στηρίζει τον αγώνα της ζωής.

Ο Βαρλάμης διαρκώς ψάχνει και ιχνηλατεί το φως και δανείζει τον εαυτό του και τη ζωγραφική του, για να εμφανισθεί και εκφρασθεί στην καρδιά του θεατή, εδώ και τώρα, αυτό το μυστικό φως και η χαρά του ιερού, του υψηλού, της ελπίδας, της λύτρωσης. Σκοπεύει, πιστεύω, στη μετοχή και του θεατή στο ανάλογο βίωμα, στο να αξιοποιήσει δηλαδή ο θεατής τους πίνακες με τον Άγιο ως «μεταμορφωτικά αντικείμενα» που θα ευοδώσουν τον πνευματικό μετασχηματισμό του. Έτσι ο Βαρλάμης λειτουργεί κατά ένα τρόπο σαν παιδαγωγός «εις Χριστόν».

Οι θρησκευτικοί πίνακες του Βαρλάμη με άγγιξαν βαθιά. Ζωγραφίζει την ελπίδα, έχει ένα πνευματικό όραμα και δείχνει, μέσα από την τέχνη του και το παράδειγμα της ζωής του, προς την κατεύθυνση της αναζήτησης του υψηλού (sublime), του φωτός, της υπέρβασης του ιστορικού οικογενειακού και προσωπικού τραύματος δια της φιλίας, της αγάπης και της συγχώρησης.

Θεωρώ, ακόμη, ότι ο Βαρλάμης διεύρυνε το πνεύμα της συμφιλίωσης προς την κατεύθυνση της γεφύρωσης του ρήγματος και μεταξύ των χριστιανικών εκκλησιών. Εργάστηκε γι' αυτό, κατά τη δύναμή του, προσδοκώντας την ένωση «... εις μίαν Αγίαν Καθολικήν και Αποστολικήν Εκκλησίαν...», μένοντας όμως πάντα

πιστός στην Ορθοδοξία, όπως είναι διατυπωμένη στο Σύμβολο της Πίστεως.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2018

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Νύξ μας εκώρησε αδελφώ γλυκυτάτω το άτμητον φώς της αγάπης ταμούσα...». Ποίημα του Άγιου Συμεών του Νέου Θεολόγου (949-1029 μ.Χ.), ο οποίος ήταν ποιητής και μυστικός θεολόγος, αποκαλούμενος και «θεολόγος του φωτός».
2. «Το τραγούδι του νεκρού αδελφού», Στίχοι, Μουσική Μ. Θεοδωράκη, τραγουδά ο Γρ, Μπιθικώτσης.
3. Βλέπε και το ιστορικό μυθιστόρημα του Μ. Βαρλάμη: «Είναι Τούρκος ο Θεός;». Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 199-206. Ο συγγραφέας εκφράζει τις απόψεις του για τη Βυζαντινή Ζωγραφική και στη σελίδα 200, γίνεται αναφορά στον Δαμασκηνό Λογοθέτη. (Προφορική επικοινωνία με Παύλο Τροχόπουλο, 2018).
4. Βλέπε κείμενο της Όλγας Μεντζαφού-Πολύζου (2018) σε αυτό τον τόμο, όπως και το λήμμα: Ο ζωγράφος-αγιογράφος Κωνσταντίνος Αρτέμης - περι τέχνης ο λόγος, στον ιστότοπο: <http://peritexnisologos.blogspot.com/2015/12/1878-1972.html> 28 Δεκ. 2015.
5. Κυριαζής Δ. (2014). Το Πρόσωπο και το Βλέμμα στη Βυζαντινή Ζωγραφική του Παπα-Σταμάτη Σκλήρη. Στον τόμο: «Το Βλέμμα του Παντοκράτορα», Εκδόσεις Πορφύρα, Αθήνα, 2015.
6. Βλέπε π.χ. ορισμένες σοβαρές αρνητικές όψεις του νεοελληνικού κοινωνικού φαντασιακού πεδίου, που λειτουργούν ως μαστιγες της ζωής μας, όπως είναι η μαζική χρήση της σχάσης, της άρνησης, και της προβλητικής ταύτισης, καθώς και η αναζήτηση ενός «άλλου» ως κακού, «αποδιοπομπαίου τράγου», ώστε να αποφευχθεί από το υποκείμενο η ανάληψη της ευθύνης και της ενοχής για τα λάθη του. Βλέπε σχετικά Κυριαζής Δ. (2006). Όψεις του Νεοελληνικού Κοινωνικού Φαντασιακού: Συμβολή στην κατανόηση της Νεοελληνικής Ταυτότητας. Στον τόμο: «Ρωτούσαν για την Ταυτότητα: Πολιτισμική Κρίση και ψυχική Απορία στην Ελληνική Πραγματικότητα». Γρ. Μανιαδάκης, Ειρ. Βλαχάκη, Δ. Σταθάκος, Χρ. Γιανναράς, Δ. Κυριαζής. Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα, 2006, σελ. 107-179.
7. Βαρλάμης Ε. (2012). Ο Χριστός στην Ελλάδα Σήμερα, Σημειώσεις στο Ημερολόγιο.
8. Ο Άγιος Λουκάς γράφει τα εξής στον γιο του, από την εξορία, το 1942: «Αγάπησα το μαρτύριο που, τόσο παράξενο, καθαρίζει την ψυχή». Βλέπε: Κυριαζής Δ. (2008). «Δύσκολες Καταστάσεις της Ψυχής: Αντέχοντας τον Ψυχικό Πόνο. Στον τόμο: «Εκκλησία και Ασθένεια», Εκδόσεις Ακρίτας, Αθήνα 2008.
9. Σε ένα από τα πρώτα μεγάλα έργα του, τον Προμηθέα (1975), θα έλεγε κανείς ότι έκανε μια συμβολική αρχετυπική αποτύπωση της ανάγκης, της εξωγενούς κακοτυχίας, της βίαιης και ξαφνικής εισβολής του κακού στη ζωή του ανθρώπου, από λάθος, ένεκα έπαρσης ή ως άδικη τιμωρία. Ο κεραυνός του Δία π.χ., αίφνης κατακαίει τον άνθρωπο, κατά το ανάλογο παράδειγμα της τιμωρίας του Προμηθέα.
10. Βαρλάμης Ε. (2016). Προσευχή με τον Άγιο Λουκά. Έκδοση «Τεχνάσματα» - Π. Τροχόπουλος, σελ. 24, 2016.
11. Έχει βέβαια προηγηθεί η μνημειώδης σειρά «Αλέξανδρος 2000» που ήταν αφιερωμένη στον Μέγα Αλέξανδρο, όπου αναπτύσσει την τεχνική του των πολλαπλών πορτραίτων.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΑΣ

Ευθύμιου Βαρλάμη

1- **Η τέχνη της εικόνας είναι πράξη.** Μια πράξη όμως που περιέχει τη θεϊκή σοφία της Δημιουργίας. Η τέχνη έχει μέσα της αυτό το μυστήριο που συγκινεί τον άνθρωπο βαθιά. Ιδιαίτερα η χριστιανική θεοκεντρική τέχνη.

2- Ένα έργο ζωγραφικής γεννιέται μέσα στην ψυχή του καλλιτέχνη. **Ο ζωγράφος ζωγραφίζει τη βαθιά του πίστη** με ένταση και απλότητα. Μιλάει στην ψυχή κάθε ανθρώπου που γίνεται μέτοχος σ' αυτό το μυστήριο. Η επικοινωνία γίνεται από ψυχή σε ψυχή.

3- Στο θεατή: Για να δεις μια εικόνα πρέπει να μνηθείς σ' αυτό το μυστήριο της συμμετοχής. **Ο άνθρωπος δεν μπορεί να ζήσει χωρίς το Θεό**, μια και ο άνθρωπος είναι δημιούργημα του Θεού.

4- Με το βιβλίο αυτό, που **είναι αποκλειστικά γραμμένο για σένα**, θέλω να σου φανερώσω τα μυστικά της τέχνης μου, να βλέπεις τα έργα μου και να χαρείς με την αποκάλυψη του μυστηρίου που κρύβει η πίστη μου κι αγάπη μου.

5- Ξέρεις ότι **μέσα σου φυλάγεις την εικόνα του Θεού**. Ο δημιουργός Θεός φύσησε τη θεία Του πνοή στο πρόσωπό σου. Όταν άνοιξες για πρώτη φορά τα μάτια σου, βρέθηκες πρόσωπο με πρόσωπο απέναντι στο Θεό. Το Θεό λοιπόν τον είδες και ένιωσες χαρά και έκπληξη. Μας έπλασε ελεύθερους δημιουργούς «καθ' ομοίωσιν», είμαστε θεόπλαστα πλάσματά του.

6- Οι παραστάσεις που θα παρουσιάσω σήμερα στην ωραία ατμόσφαιρα της Κρύπτης είναι αφιερωμένες σ' έναν άνθρωπο που έζησε στα δύσκολα χρόνια της Ρωσίας με πολέμους, κακουχίες, εξορίες, βασανιστήρια και εξευτελισμούς.

Ένας μεγάλος γιατρός, Καθηγητής, που δε λύγισε, ούτε λιγοψύχησε, αλλά βρήκε το δρόμο της σωτηρίας στην Ορθόδοξη Εκκλησία και από απλός ιερωμένος έφτασε στο αξίωμα τού αρχιεπισκόπου και στη μεγαλύτερη δικαίωση του ανθρώπου να πλησιάσει το Χριστό, τον Κύριο μας και σαν θεοφόρος στην αγιοσύνη να προσφέρει με το χάρισμά της θαυματουργίας του σε χιλιάδες ανθρώπους αγάπη, παρηγοριά και λύτρωση. Πρόκειται λοιπόν για τον **Άγιο Λουκά το Θαυματουργό από τη Ρωσία**.

7- Τον ενθουσιασμό μου για το νέο άγιο της ορθόδοξης πίστης μας, τον οφείλω στο φίλτατο επίσκοπο Παντελεήμονα της μητρόπολης Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας. Αυτός είναι η αιτία και της δικής μου επιστράτευσης για τον άγιο Λουκά. Βέβαια όλα αυτά συμβαίνουν χωρίς συγκεκριμένες προθέσεις.

Έτσι, σχεδόν απαρατήρητα, εντάχθηκα στους θαυμαστές και προσκυνητές του αγίου. Είναι σα **μια ανεξήγητη μεταπήδηση της πίστης από ψυχή σε ψυχή** και αυτή η μεταβολή με οδήγησε να σκηνογραφήσω μια σειρά από έργα τα οποία ονομάζω θεοδράματα, όπως ονομαζόταν η θεία λειτουργία στα πρώτα βυζαντινά χρόνια.

Με τα έργα μου αυτά θέλω να φανερώσω τη μυστική σύνδεση του ανθρώπου με το Θεό

8- Με τα έργα μου αυτά θέλω **να μεταφέρω σε όλους τους ανθρώπους το βαθύτερο νόημα της τέχνης** και ιδιαίτερα της ιερής τέχνης και να φανερώσω τη μυστική σύνδεση του ανθρώπου με το Θεό, τον Πατέρα μας, τον Πατέρα της αγάπης και της ευσπλαχνίας.

Πιστεύω ότι η θέαση και το ζωντανό βίωμα κάθε έργου μπορεί να βοηθήσει στην άμεση επιστροφή κάθε ανθρώπου που απομακρύνθηκε από το ζωντανό θρησκευτικό βίωμα. Η πιο έντονη αναγκαιότητα, της αναγνώρισης της αγάπης, της πραότητας, της ταπεινότητας της χριστιανικής πίστης.

Η Γεωγραφία της ψυχής

9- **Κάθε ψυχή έχει τη δική της ιδιοσυγκρασία**, έχει τις δικές της διαστάσεις και ιδιορρυθμίες. Η μια κολυμπά σε νησί στη θάλασσα, άλλη ταξιδεύει στο σύμπαν δίχως τελικό προορισμό, μια άλλη είναι γεμάτη από φλεγόμενα ηφαίστεια κι άλλη σκεπασμένη με παγετώνες.

10- Η ψυχή του Αγίου μοιάζει με τις απέραντες ρίζες των μανιταριών που απλώνουν χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά πλοκάμια στο σύμπαν για να απορροφήσουν τις υπάρχουσες ενέργειες και να τροφοδοτήσουν τις ψυχές των ανθρώπων, να ανθίζουν και να θεραπεύονται από κάθε νόσο **με τη θαυματουργή θεραπεία της αγάπης και της συμπόνιας**.

11- Κάθε ψυχή έχει απέραντους κήπους με λογής-λογής μικροσκοπικά πολύχρωμα λουλούδια, που αναπνέουν δίχως διαλλείματα την ενέργεια της θεϊκής δημιουργίας κι έτσι **ξεχειλίζει στο σύμπαν η μυρωδιά της αγάπης, της ειρήνης και της ευδαιμονικής αθανασίας**. Είναι σαν ανθισμένοι κήποι του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος.

12- **Κάθε ψυχή έχει το δικό της φως**, λαμπερό ή πολύχρωμο, εκτυφλωτικό, φλεγόμενο, ανέσπερο, χλωμό ή μυστηριακό, για να συμβάλλει, κάθε μια με το δικό της φως, στην ποθούμενη θαυματουργία.

13- Τώρα θα προσπαθήσω να ανιχνεύσω την τοπογραφία της ψυχής του Αγίου και συγχρόνως να σε ξεναγήσω στον παλμό της ζωής του, να γνωρίσεις τη χάρη και την ευλογία του και να πλημμυρίσει η καρδιά σου από την αγιοσύνη του κι έτσι να ξεπεράσεις την αδυναμία σου, να θεραπευτείς από πόνους και λύπες **για να ξαναβρείς το λαμπερό φως της θεϊκής αγάπης**.

Αυτό δεν είναι δύσκολο, ούτε ακατόρθωτο. Ο Άγιος σε περιμένει καρτερικά να σου μεταφέρει με την πίστη του τη χάρη και την ίαση. Αυτή είναι η αγία χάρη που τον μετατρέπει σε μεταφορέα της θεϊκής παντοδυναμίας στην προσωπική σου ζωή.

14- Θα σου δείξω όλους τους ανθισμένους κήπους του, τα ποτάμια, τις λίμνες, τις πραγματικές του πηγές, τους άγιους τόπους της αγάπης του. Αλλά πρόσεχε, όλα αυτά που περιγράφω πρέπει για να τα δεις, να τα φωτίσεις με το δικό σου, το προσωπικό φως της δικής σου της ψυχής. Αν δε συμβάλλεις, να τα φωτίσεις με το φως που έχεις μέσα σου, όλα θα μένουν σκοτεινά και αόρατα. Μην αμφιβάλλεις, αυτό το φως που έχεις μέσα στην ψυχή σου σε κάνει να λάμπεις. Να λάμπεις σα φάρος και να κερδίζεις αυτό το μεγάλο δώρο της ζωής: **να φωτίζεις τον κόσμο με το δικό σου φως της αγάπης.**

- 15- - *Τι βλέπεις σ' αυτό το έργο ζωγραφικής; Πες εσύ!*
 - *Βλέπω τον Άγιο.*
 - *Ναι, αλλά βλέπεις και τις λεπτομέρειες;*

Έλα να τα δούμε μαζί. Το γενικό χρώμα, το φως, τους χώρους, όλα τα επιμέρους τμήματα. Από το σύνολο στις λεπτομέρειες.

Κλείσε τα μάτια σου. **Άσε να ταξιδέψει η εικόνα μέσα σου**, στη μνήμη της ψυχής σου. Θυμήσου τα χρώματα, το φως, τα μάτια του αγίου. Θυμήσου όλα αυτά που ορίζουν την ατμόσφαιρα του έργου. Είναι θλιμμένα; υπάρχει ελπίδα;

Άνοιξε τα μάτια σου και βλέπε τον ουρανό.

Πήγαινε πιο κοντά στο έργο.

Βλέπεις; Με την απόσταση που αλλάζεις, έχεις άλλες εντυπώσεις.

16- **Η σκηνοθεσία δεν αρκείται σ' ένα φως μιας μοναδικής πηγής.** Παντού φέγγουν τα μέρη με το δικό τους φως, με τη μυστηριακή φωτεινή πηγή, για να δώσει αυτή την ένταση των αντιθέσεων.

Συμβαίνουν πολλά και διάφορα, ακόμη κι αν δε γίνονται στον ίδιο χρόνο. Παρόν και μέλλον και παρελθόν εξελίσσονται εναλλάξ δίχως προτεραιότητα. Όλα συμβάλλουν στην ψυχολογημένη σκηνοθεσία της παράλογης αλλαγής για να επιταχυνθεί η ένταση. Η μεγάλη ένταση του συνόλου.

Ο ΝΕΟΣ ΑΓΙΟΣ

Ο Άγιος νέος, αποφασισμένος να ακολουθήσει το δύσκολο δρόμο. Οι πέτρες συμβολίζουν τα εμπόδια. Η μικρή εκκλησία, το λιμάνι της ψυχής του. Από νωρίς είχε το όραμα της ιεροσύνης. Η ιεροσύνη του τον οδηγεί μέσα από την οικογένεια της αγάπης.

Οι δικοί του δεν είναι τα παιδιά της οικογένειάς του. Είναι τα παιδιά του κόσμου, οι τραυματισμένοι, οι ασθενείς, που αυξάνονται συνεχώς.

Ο Χριστός μας δείχνει το παράδειγμα:

Να τα αδέρφια μου! να η μητέρα μου! αναφερόμενος στους μαθητές Του, που Τον ακολουθούσαν πιστοί και ταπεινοί για να ζήσουν τη θεία χάρη Του, την άμεση χάρη του Θεανθρώπου.

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΓΙΑΤΡΟΣ

Nέος ο Άγιος διάλεξε να γίνει επιστήμων και σπούδασε ιατρική. Έγινε Καθηγητής πανεπιστημίου με παγκόσμιες επιτυχίες στην επιστημονική έρευνα.

Ο στόχος του είχε προσχεδιασθεί:

Να βρίσκεται πάντα κοντά στον πονεμένο.

Και η αγάπη του αυτή ξεπέρασε και τον επίγειο θάνατο. Δε σταματάει να είναι δίπλα στους πονεμένους ασθενείς. Είναι πάντα παρών να βοηθήσει και να θεραπεύσει κάθε άνθρωπο που ζητάει βοήθεια στο όνομα του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού.

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

Βλέπεις τώρα το σταυρό που σηκώνει ο Άγιος μας;

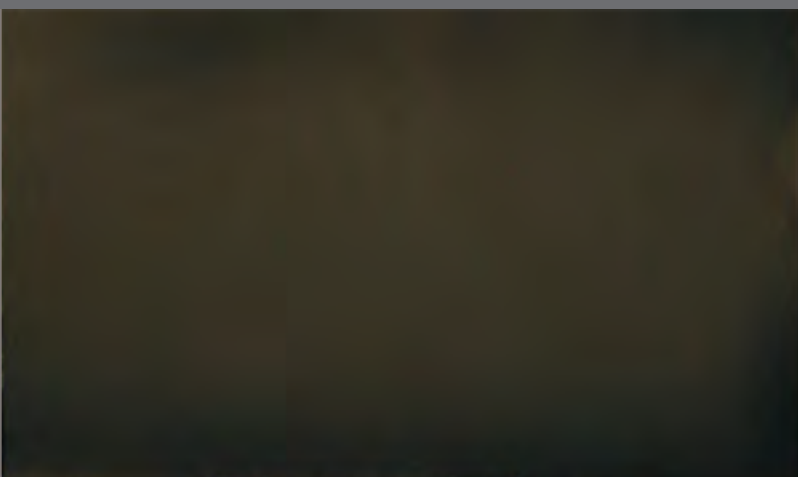
Ο σταυρός καίγεται, οι εκκλησίες καίγονται και ο άγιος μας μένει ατάραχος, δίχως αμφιβολία και λογισμούς. Μπροστά του οι χιλιάδες ασθενείς και πονεμένοι. Ο σταυρός της αγάπης του δεν τον βαραίνει, ούτε τον κουράζει, γιατί όταν σηκώνουμε το σταυρό της καλοσύνης και της αγάπης, μας δυναμώνει το Άγιο Πνεύμα και η χάρη του Κυρίου μας.

Εγώ ειμί η οδός...

λέει και ξαναλέει ο Κύριος. Ο δρόμος είναι ένας και ευθύς και ολοκάθαρος. Σηκώστε το σταυρό σας και ακολουθείστε με.

Οι κακουχίες και οι πόλεμοι φέρνουν πόνους και απελπισία σε χιλιάδες, εκατομμύρια ανθρώπων. Μπορούμε να μένουμε αναίσθητοι, αδιάφοροι με σκληρή καρδιά στα παθήματα των ανθρώπων που προέρχονται από την ανθρώπινη υπεροψία; Ο Χριστός μας προσκαλεί σ' αυτή την υπηρεσία της συμπόνιας, της καλοσύνης και της αλληλεγγύης.

Δεν υπάρχει μεγαλύτερη τιμή για τον άνθρωπο από την πρόσκληση αυτή της θυσίας. Αυτός είναι ο δικός μας ο σταυρός που πρέπει να σηκώσουμε και να ακολουθήσουμε το δρόμο του Γολγοθά. Και τα δώρα που μας προσφέρει η θυσία μας, μας δίνουν τη μόνη πραγματική ικανοποίηση στη ζωή μας. Τα μάτια των πεινασμένων παιδιών, η ευγνωμοσύνη των πονεμένων, των τραυματισμένων, των ασθενών, των περιφρονημένων, όλων των ανθρώπων που έχασαν την ελπίδα και απομακρύνθηκαν από το Θεό της Αγάπης.

Έρθε η σειρά σου τώρα να διαλέξεις.

Θα ακολουθήσεις το δρόμο του; Θα σηκώσεις το δικό σου σταυρό της αγάπης, όσο μικρός κι αν είναι;

Τόλμησε!

Ξέχασε τον εαυτό σου και μπες στον αγώνα, μπες στην πιο τιμητική υπηρεσία του ανθρώπου να προσφέρεις καλοσύνη και αγάπη.

Μη διστάζεις. Κάνε το πρώτο βήμα.!

Ο Κύριος θα σε ανταμείψει με το παραπάνω. Θα είναι μαζί σου και αυτό το αίσθημα της φιλίας Του θα σου γεμίσει τη ζωή με δυνάμεις και εκπλήξεις.

Ο ΜΟΝΑΧΟΣ ΛΟΥΚΑΣ

Ο αρχιεπίσκοπος της Τασκένδης Ιννοκέντιος, εντυπωσιασμένος από την παρρησία με την οποία ο **Βαλεντίν Βόϊνο- Γιασενέτσκι**, - όπως ήταν το κοσμικό όνομα του **Αγίου Λουκά**, - υπερασπίζεται σε μια πολύ δύσκολη εποχή, την Εκκλησία, του προτείνει να γίνει ιερέας.

Πράγματι, η χειροτονία του σε διάκονο έγινε στις 26 Ιανουαρίου 1921 και μια βδομάδα αργότερα χειροτονήθηκε πρεσβύτερος.

Το καλοκαίρι του 1922, όταν εκτοπίζεται ο Ιννοκέντιος, ο κλήρος και ο λαός της Τασκένδης εκλέγουν στη θέση του επισκόπου τον π. Βαλεντίν.

Καταλληλότερο όνομα για τον νέο επίσκοπο κρίθηκε εκείνο του αποστόλου, ευαγγελιστή, αγιογράφου και ιατρού Λουκά.

ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΟΥΣ

Βλέπεις αυτή την εικόνα, χωρίζεται σε δυο μέρη. Αριστερά οι ταιπωρημένοι, οι απελπισμένοι, οι περιφρονημένοι, οι εξορισμένοι, οι φυλακισμένοι στα βασανιστήρια δίχως ελπίδα, μέσα σε μια εποχή μίσους και κακίας, μόνο και μόνο για να υποταγεί η ελεύθερη θέληση.

Μέσα σ' αυτά τα χρόνια των πολέμων, των καταστροφών, παντού γκρεμισμένες εκκλησιές, πείνα και σκληρές καρδιές, απάνθρωπες. Εγκαταλειμμένοι όλοι οι άνθρωποι, δίχως Θεό, δίχως πίστη, δίχως ανθρωπισμό, με χαμένες αξίες, τριγυρίζουν μέσα στο ψύχος σαν τα φαντάσματα, βουβοί, δίχως να βλέπουν κάποια διέξοδο, ένα μικρό φως. Κι όμως είναι τόσο κοντά τους η λύτρωση και η σωτηρία.

Ο Άγιος είναι καθισμένος, ατάραχος, άφοβος και πλημμυρίζει πραότητα και συμπόνια. Είναι μαζί τους. Δε χρειάζεται ούτε δόξες, ούτε τιμές.

Περιτριγυρισμένος από ένα εσωτερικό φως, φύλακας της αγάπης και της καλοσύνης.

Κι ας γκρεμίζονται σταυροί και καμπαναριά. Με το σταυρό στο στήθος σιγοψέλνει με ασφάλεια: Ουκ ελάτρευσαν την κτίσην οι θεόφρονες αλλά τον Κτίσαντα, το Θεό, τον Πατέρα.

Γιατί να πτοηθεί, όταν ζει κοντά στον Κύριο, μαζί με τον Κύριο.

Για να δούμε λίγο προσεκτικά τα πρόσωπα των πονεμένων, των ανίατων ασθενών, όλων αυτών των παρατημένων. Ξεχωρίζουμε 5 ασθενείς πονεμένους που η τύχη τους έφερε κοντά στην αγιοσύνη του αρχιερέα. Βαθουλωμένα μάτια, νεκρά βλέμματα και ενώ δε φαίνεται να υπάρχει καμιά δυναμική πρωτοβουλία, η ζωή, η τύχη, τους έφερε κοντά στον Άγιο.

Αυτή η ανείπωτη στιγμή κρύβει το μυστικό της σκηνοθεσίας. Βλέπεις τώρα και η δική σου η καρδιά χτυπάει και ελπίζει και ικετεύει να δράσει η χάρη του Αγίου. Να απλώσει την ευλογία του, να θαυματοουργήσει, θεραπεύοντας τους χαμένους ασθενείς. Βλέπεις λοιπόν ότι η εικόνα περιέχει μια ψυχοκινητική ενέργεια που ορίζεται από εσένα, το θεατή. Μη διστάσεις να ζητήσεις έλεος.

Πάτερ ημών, ο εν τοις ουρανοίς, αγιασθήτω το όνομά Σου.

Πατέρα μας, αρχίζεις να προσεύχεσαι και υψώνεις το βλέμμα σου στον Πατέρα όλων των ανθρώπων. Δε ζητάς μόνο για σένα βοήθεια και λύτρωση. Η προσευχή σου παίρνει υπόψη της όλα τ' αδέρφια σου. Σ' όλο τον κόσμο να πλημμυρίζει η ευλογία του, να συμφιλιώσει τους λαούς, να σταματήσει τους πολέμους, να σκορπίσει ειρήνη και άπλετο φως και να θεραπεύσει όλους τους πονεμένους ανίατους ασθενείς, για να επιστρέψει πίσω η χαρά της ζωής, της ελευθερίας και της ευγνωμοσύνης, η ταπείνωση η συνεχής.

Ο Χριστός λέει: ***Εγώ είμαι η οδός.***

Δε μας μένει τίποτε άλλο από το να τον ακολουθούμε.

Ο Χριστός είναι ο Σωτήρας μας

Ο ΑΓΙΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ

Βλέπεις τον ιερέα, τον Άγιο, στη λειτουργία της προετοιμασίας της θείας Κοινωνίας. Είναι η νοερή μυστική λειτουργία, όπου ο άγιος τελεί αυτή την εσωτερική θεία Ευχαριστία για σένα και για μένα. Είμαστε μάρτυρες αυτής της ιερής στιγμής όταν ψέλνει:

Τα Άγια τοις Αγίοις...

Τι στιγμή! Αυτή η στιγμή είναι για σένα, γιατί μπορείς να ενωθείς με τον Κύριο, γίνεσαι συμμετέτοχος της ζωής Του και της θυσίας Του. Εδώ συντελείται η ιερή στιγμή. Σ' αυτή τη θεία λειτουργία, κατά τη μυστηριακή ώρα του καθαγιασμού των τιμίων δώρων, ο ιερέας ο Άγιος δεν ενεργεί με κάποια δική του δύναμη και πρόθεση. Γίνεται ο διάκονος, ο μεσολαβητής του Θεού, τελεί το μυστήριο με τη δύναμη και τη χάρη του Θεού. Μυστήριο Μυστηρίων.

Κράτα την ανάσα σου και περίμενε καρτερικά. Βλέπεις πώς αυξάνεται η λάμψη του, πλημμύρισε φως η μορφή του και χάνει την ανθρώπινη υλικότητα. Γίνεται άγιος, άυλος και ενώνεται με το ανέσπερο φως του Κυρίου μας.

Τι άπειρη ελευθερία μας περιβάλλει όλους που αφοσιωνόμαστε με τα μάτια μας σε αυτή την μεταβολή του ανθρώπου σε ένα φωτεινό ον μέσα στη λαμπερή μυσταγωγία της Θέωσης. Αυτή που ζούμε τώρα, αυτή τη στιγμή, το Φως Ιλαρόν.

Σε υμνούμεν, σε ευλογούμεν, σοι ευχαριστούμεν, Κύριε...

ΟΙ ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ

Τον Άγιό μας ο Θεός τον προστάτευε μέχρι τη μεγάλη στιγμή της απόφασής του να ακολουθήσει το δύσκολο δρόμο της ιεροσύνης. Δεν θα μπορούσε να υπάρχει μεγαλύτερη δόξα και τιμή: Να γίνει ιεράρχης και ποιμένας των πονεμένων.

Και τι δεν τράβηξε από τότε ο Άγιος μας! Περιφρονήσεις, εξορίες, χλευασμούς, βασανιστήρια, Σιβηρίες, φυλακίσεις κι όμως δε λιγοψύχησε ποτέ.

Οι αρρώστιες και οι δυστυχίες δε φέρνουν φυσικά ούτε χαρά, ούτε ικανοποίηση στη ζωή μας. Ο άνθρωπος μπορεί να τις υπομένει όταν γνωρίζει κατά κάποιο τρόπο την αιτία. Στο βιβλίο του Ιώβ στην Παλαιά Διαθήκη που ένα πανάρχαιο πρόβλημα:

Τι νόημα έχει η αρρώστια, ο πόνος; γιατί να υποφέρει ο άνθρωπος; Γιατί εγώ; Γιατί όλοι αυτοί που πάσχουν και πονούν;

Ο παντοδύναμος Θεός της αγάπης βλέπει κάθε πονεμένο άνθρωπο σαν πλάσμα Του και δεν παρατάει κανένα. Ο Θεός δικαιώνει κάθε Ιώβ της ανθρωπότητας και τον ανταμείβει με τη γενναιοδωρία Του. Η χάρη της πίστης είναι η εμπιστοσύνη μας, που παραμένει και στη μεγαλύτερη δυσκολία μας, αδιατάρακτη.

Ο Ιώβ υπομένει τις δυστυχίες και λέει:

Από το Θεό πήραμε την καλοσύνη, δε θα πρέπει να δεχτούμε και την άρνηση; Δοξασμένο το όνομά Του. Θεέ κάνε με εμάς ό,τι θέλεις. Ένα πράγμα δεν θα καταφέρεις, να με σταματήσεις να δοξολογώ το όνομά Σου.

Η χάρη της πίστης είναι η εμπιστοσύνη μας, που παραμένει και στη μεγαλύτερη ανάγκη μας, αδιατάρακτη.

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ο Άγιος γονατίζει μπροστά στον επίγειο σταυρό και προσεύχεται. Λες κι ακούμε τα λόγια της προσευχής του:

*Κύριε Ιησού Χριστέ, άσε τη χάρη Σου να οδηγήσει
το νου μου στο μυστικό χώρο της αγάπης στην
καρδιά μου.*

*Βοήθα με να μπορώ να μιλάω στην καρδιά του άλ-
λου, του πλησίον μου.*

*Μέσα στο σκοτάδι δεν μπορώ να παραβλέπω το
άκτιστο φως Σου που ακτινοβολεί και πλημμυρίζει
την πλάση με τη θεία χάρη Σου.*

*Βοήθα με να αρχίσω μια νέα ζωή γεμάτη προσευχή
και αγάπη για τον Ιησού Χριστό.*

Έλα τώρα να προσευχηθούμε μαζί αυτή την προσευχή, προσευχή που ψέλνε-
ται, αν θέλεις, σιγά-σιγά, λέξη προς λέξη:

**Ο ιατρός και βοηθός των εν νόνοις, ο Λυτρωτής τε και Σω-
τήρ των εν νόσοις, Αυτός των όλων Δέσποτα και Κύριε δώ-
ρησαι την ίασιν, τοις νοσούσι Σου δούλοις, οίκτειρον ελέ-
ησον τους πολλά επταικότας και των σφαλμάτων λυτρώσαι
Χριστέ, όπως δοξάζωσι την Θεϊαν Σου δύναμιν.**

Ο σταυρός μας είναι το ορατό σύμβολο της αγάπης μας, όχι μόνο για τους πλησίον, αλλά και για τους εχθρούς μας ακόμη. Η θυσία μας είναι το μεγαλύτερο αξίωμα που μας προσφέρει η ανθρώπινη ζωή. Μη διστάζεις. Κάνε το πρώτο βήμα!

ΕΣΥ ΚΥΡΙΕ;

Ο Κύριός μας εμφανίζεται χωρίς πρόσκληση. Αυτός ορίζει σε ποιόν θα εμφανισθεί και γιατί. Η εικόνα έχει μία έντονη δραματουργική σκηνή. Ο Άγιος μάς ξαφνιάζει με τη θέαση του Κυρίου. Και ο ίδιος ξαφνιάζεται, όπως και κάθε άνθρωπος που αντικρίζει τον Κύριο.

- Σε μένα τον ταπεινό έρχεσαι Κύριε;

Μέσα στο μισοσκότεινο καταφύγιο της Κρύπτης του ο Χριστός λάμπει με το γαληνό Του Φως και εμφανίζεται, σε σένα και σε μένα, ξυπόλυτος, ταπεινός, γεμάτος αγάπη και καλοσύνη. Μην ξεγελαστείς απ' τη ζωγραφισμένη εικόνα. Η εικόνα του Χριστού είναι μέσα σου, ζωντανή και ενεργοποιημένη. Ο Χριστός είναι σε έντονη δράση. Ζήτησε με ταπεινότητα και παρρησία ό,τι θέλεις απ' τον Κύριο.

- Ελέησόν με Κύριε.

Κύριε, Κύριε, τα χείλη μου ανοίξεις και πληρωθήσομαι πνεύματος.

Βλέπεις και ο Άγιος την ίδια προσευχή σιγοψέλνει.

- Μέγας ει Κύριε και το στόμα μου αναγγελεύει την αίνεσίν σου.

Είναι μια σπάνια στιγμή, η στιγμή της Ανάστασης. Σαν αστραπή εμφανίζεται η αγία μορφή Του, απρόοπτη, ανεξήγητη, για να Τον δεις εσύ που Τον αναζητάς. Μην αμφιβάλλεις.

Ο Άγιος μάς Τον παρουσιάζει μέσα στην Κρύπτη του.

Ο Χριστός είναι ο λαμπρός επισκέπτης. **Φως εκ φωτός!**

Εγώ είμαι το Φως του κόσμου.

Όποιος με ακολουθεί, δεν θα πλανιέται στο σκοτάδι, αλλά θα έχει το φως που οδηγεί στη ζωή. Μην ταραζεται η καρδιά σας. Να έχετε πίστη στο Θεό, να έχετε πίστη και σ' εμένα. Εγώ είμαι η οδός, η αλήθεια και η ζωή.

Κανείς δεν πηγαίνει στον Πατέρα παρά μόνο εάν περάσει από εμένα. Εάν με είχατε γνωρίσει, θα είχατε γνωρίσει και τον Πατέρα μου. Αλλά και από τώρα τον γνωρίζετε και τον έχετε δει. Ό,τι ζητήσετε στο όνομά μου, θα το κάνω, ώστε η δόξα του Πατέρα να φανερωθεί μέσω του Υιού. Εάν ζητήσετε κάτι στο όνομά μου, εγώ θα το πραγματοποιήσω.

ΕΣΥ **ΚΥΠΙΕ**;
ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ!

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

Άνοιξε διάπλατα τη ζωή σου.

Άνοιξε την καρδιά σου. Άνοιξε τα μάτια σου. Άνοιξε τα αυτιά σου.

Άνοιξε τα χείλη σου. Μην αφήνεις μέσα σου αμφιβολίες. Μην δυσπιστείς. Μην βάζεις καμιά ανθρώπινη σκέψη μέσα σου εκτός από την αγάπη.

Κοίταξε τον Άγιο στα μάτια δίχως ωφελιμιστική σκέψη. Δες την καλοσύνη και την πραότητα. Ασφαλίσου σ' αυτή τη χαρισματική του πλημμύρα των ιαμάτων.

Η χάρη του Κυρίου μας δεν έρχεται ούτε με βία, ούτε με πείσμα. Αυτή δεν εξαρτάται από εμάς. Έρχεται σαν ευλογία σε μια στιγμή που δε γνωρίζουμε πότε και γιατί.

Κάθε εικόνα είναι μια προσευχή που βγαίνει απ' τα βάθη της ψυχής μου: Άκουσε Κύριε τη φωνή της δεήσεώς μου, που σαν κραυγή βγαίνει με πολύ πόθο απ' τα βάθη της ψυχής μου. Ελέησέ με και άκουσε με ευμένεια την προσευχή μου. Με πολύ πόνο στρέφεται σε Σένα η καρδιά μου και φωνάζει και λέγει: Τον Κύριο θα ζητήσω με πόθο βαθύ. Όλη η ύπαρξή μου Σε αναζητεί. Το πρόσωπό μου στρέφεται σε Σένα και με πολύ πόθο αναζητεί το δικό Σου πρόσωπο. Μη με αποστραφείς, μη στρέψεις με δυσαρέσκεια αλλού το πρόσωπό Σου και μην απομακρυνθείς με οργή απ' το δούλο Σου. Γίνε βοηθός μου, μη με αποδιώξεις ως ενοχλητικό και φορτικό, μη με εγκαταλείψεις Κύριε και Θεέ, που είσαι ο μόνος Σωτήρας μου.

Μη σκέφτεσαι λοιπόν μόνο την προσωπική σου λύτρωση. Να παρακαλός για όλους τους πονεμένους, για όλους που έχουν ανάγκη τη συμπάρασταση του Πατέρα μας Θεού, μας ψιθυρίζει καλοπροαίρετα ο Άγιος.

**Πατέρα μας άσε τη χάρη Σου να αγγίξει όλους τους πονεμένους κι
ας είμαι εγώ ο τελευταίος.**

Ο Χριστός είπε:

Εκεί που είναι δυο ή τρεις συναγμένοι στο Όνομά μου, είμαι κι Εγώ μαζί τους.

Είσαι λοιπόν εσύ, ο θεατής, ο Άγιος στο κέντρο και στο περιθώριο αόρατος ο δημιουργός της εικόνας. Η άσπρη γενειάδα του Αγίου, η ιεροσύνη του, είναι το πλαίσιο της ψυχής του. Ένας θεοφόρος ιερέας με ελπιδοφόρο γλυκό χαμόγελο βλέπει κατ' ευθείαν στο κέντρο της δικής σου ψυχής. Τρεις θεοφόρες ψυχές αναζητούν το Θεό. Ζητούν να Τον πλησιάσουν, να Τον αγγίξουν, να ψηλαφήσουν τα σημάδια της σταυρικής Του θυσίας και να αφεθούν στην κρίση Του, στην ευλογία Του, στη χάρη Του, περιμένοντας με ευλάβεια και υπομονή.

Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ

*Ακολούθησέ με!
Άδειασε όμως τους λογισμούς σου,
τους μικρούς ή μεγάλους.
Πλησίασε το φως!*

Όπως μας λέει με βεβαιότητα ο Κύριός μας:

Εγώ είμαι το φως του κόσμου.

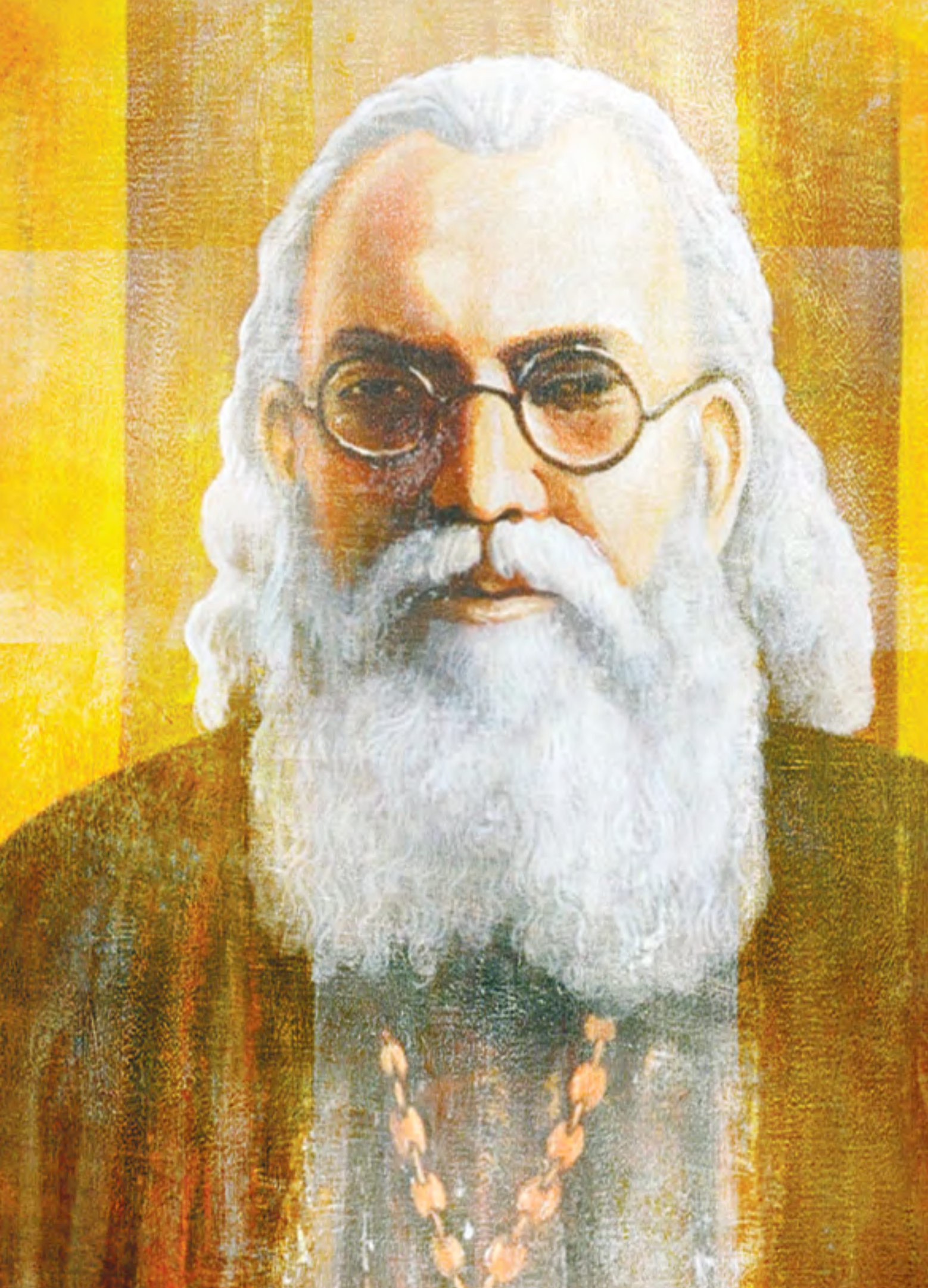
Το θαύμα της μεταμόρφωσης συντελείται τώρα,
αυτή τη στιγμή.

Μη διστάζεις!

Ο Πατέρας του Ουρανού τους δέχεται όλους,
κανέναν δεν εμποδίζει,
σε κανέναν δε βάζει δυσκολίες και αινίγματα.
Κι εσύ μπορείς να αγαπάς τον κόσμο.

Μόνο στην πίστη σου στηρίξου.

Η πίστη σου σε οδηγεί στο θεϊκό Ουρανό,
στον Ουρανό του Πνεύματος,
στο Σύμπαν της θεϊκής παντοδυναμίας.

Μην απελπίζεσαι, μην πιέζεις τη ζωή σου.

Χαλάρωσε, χαλάρωσε, χαλάρωσε!

Με το χαλάρωμα χάνεις το γήινο βάρος σου.

Ακολουθήσέ με!

**Άδειασε όμως τους λογισμούς σου, τους μικρούς ή μεγάλους.
Πλησίασε το φως!**

Η ΑΝΥΨΩΣΗ

Ο υψωμένος Άγιός μας στα ουράνια ανεβαίνει και πλησιάζει το Άκτιστο. Γίνεται ο ίδιος πνεύμα και ξεπερνάει κάθε αδυναμία, κάθε ασθένεια, βρίσκεται μετέωρος στον Ουρανό, πάνω απ' τη γη και τ' ανθρώπινα.

Η ύψωση του Αγίου είναι το θαύμα της ανάστασής του στη **Βασίλεια του Θεού** και δεν κουράζεται να κρατήσει την αγάπη του ανοιχτή, να αγκαλιάσει κάθε άνθρωπο δυστυχισμένο και βασανισμένο.

Κάνε μέσα σε μια ταπεινή εκκλησία στη γειτονιά σου μια προσευχή με την ψυχή σου, δίχως σκέψεις και λογισμούς, σαν τον Άγιο, που τον τυλίγουν χρώματα και φώτα ανέσπερα, υπερκόσμια. Το δρόμο στα ύψη του Ουρανού τον ανοίγει κάθε μικρή ταπεινή εκκλησία.

Μη διστάζεις! Ο Πατέρας του Ουρανού τους δέχεται όλους, κανέναν δεν εμποδίζει, σε κανέναν δε βάζει δυσκολίες και αινίγματα. Κι εσύ μπορείς να αγαπάς τον κόσμο.

Μόνο στην πίστη σου στηρίξου. Η πίστη σου σε οδηγεί στο θεϊκό Ουρανό, στον Ουρανό του Πνεύματος, στο Σύμπαν της θεϊκής παντοδυναμίας.

*Κατευθυνθήτω η προσευχή μου ως θυμίαμα ενώπιόν σου.
Έπαρσις των χειρών μου, θυσία εσπερινή.*

Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ ΤΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΒΑΡΛΑΜΗ

Του Παύλου Τροχόπουλου

Επιμελητού της έκθεσης του Αγίου Λουκά και του έργου του Βαρλάμη

Το πόσο κοντά ή μακριά σου είναι οι άνθρωποι, δεν εξαρτάται από την γεωγραφική ή χρονική απόσταση που σε χωρίζει από αυτούς, αλλά από το πόση υγεία πνευματική έχεις, πόσο υπάρχουν στο χώρο της αγάπης και της ευαισθησίας για τα αληθινά και τα μένοντα που όλοι προσδοκούν.

Αρχιμ. Βασίλειος Γοντικάκης

Οσεβ. Μητροπολίτης Βέροιας κ.κ. Παντελεήμων ήταν αυτός ο οποίος μίλησε για τον Άγιο Λουκά στον Βαρλάμη και τον παρακίνησε να ασχοληθεί καλλιτεχνικά.

Αυτός εμπνεύστηκε από την πρώτη στιγμή από τον καινοφανή αυτό Άγιο. Ταυτίστηκε αμέσως μαζί του. Υπήρχαν πολλά κοινά σημεία με την κοσμική ζωή του Αγίου.

Ο Βαρλάμης ξεκίνησε μικρό παιδί, ορφανό από πατέρα, από μία μικρή επαρχιακή πόλη (Βέροια), πάμπτωχος, με μόνα στηρίγματα τη βαθιά πίστη και την αγάπη της μητέρας του, το δικό του πάθος για τη ζωή και το σπάνιο ταλέντο του. Σπούδασε στην Αυστρία, έγινε καθηγητής αρχιτέκτονας στη Βιέννη και μεγάλος, παγκοσμίου φήμης ζωγράφος.

Ήταν ελεύθερο πνεύμα και πάντα κοντά στους απλούς ανθρώπους. Είχε μεγάλη αυτοπεποίθηση και ήταν άνθρωπος της προσφοράς. Δεν συμπαθούσε τις κλειστές οργανώσεις και τα κυκλώματα. Δεν πίστευε σε κανενός είδους ιδεολογίες. Είχε πολύ πιστούς φίλους και ορκισμένους εχθρούς, γιατί ήταν γνήσιος πατριώτης. Αγαπούσε την πατρίδα του και τον πολιτισμό του, αλλά σεβόταν και συνδιαλεγόταν με όλους τους πολιτισμούς. Ήταν μορφωμένος και του άρεζε να μαθαίνει μέχρι το τέλος της ζωής του. Ήξερε ότι η αγάπη, η Χριστιανική αγάπη, είναι ένα μυστήριο που έχει σαν παράδειγμα τη θυσία του Χριστού.

Όλα αυτά τα στοιχεία είμαι βέβαιος ότι ο Βαρλάμης τα είδε στον Άγιο Λουκά στον υπερθετικό τους βαθμό. Αυτό τον έκανε να συνδεθεί προσωπικά με τον Άγιο και να συναισθανθεί τον αγώνα και την αγιότητά του.

Οι σεβασμ. Μητροπολίτες Αργολίδος κ.κ. Νεκτάριος και Σισανίου & Σιατίστης κ.κ. Παύλος ξεναγούνται στην έκθεση του Ε. Βαρλάμη για τον Άγιο Λουκά στο Εκκλησιαστικό Μουσείο της Σιάτιστας.

Γι' αυτό και τη συλλογή αυτή την πραγματοποίησε σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, μόλις σε λίγους μήνες και παρόλα τα σοβαρά προβλήματα υγείας που είχε. Υπήρχε “έτοιμη” μέσα του. Τώρα βέβαια εκ των υστέρων βλέπω ότι και αυτή η “κακή” κατάσταση της υγείας του μάλλον έδρασε θετικά στη δημιουργία της συλλογής. Αυτή η φυσική του αδυναμία τον έφερε πιο κοντά στον Άγιο.

Ο Βαρλάμης δεν ζωγράφισε πίνακες που αναπαριστούν τον Άγιο Λουκά. Έδωσε μορφή στο πνεύμα του Αγίου. Κατάφερε να συλλάβει και να αποδώσει με τα έργα του το μυστήριο της μεταφοράς από το ανθρώπινο επίπεδο σε αυτό της “υπέρ φύσης” κατάστασης, με τη χάρη του Θεού. Έτσι λοιπόν όπως λέει και ο ίδιος ο καλλιτέχνης, βλέποντας, βιώνοντας κανείς μέσα από τα έργα αυτά τέχνης, την δυναμική αυτή σχέση που δημιούργησε ο ίδιος με τον Άγιο Λουκά, να αναζητήσει (ο κάθε επισκέπτης) μέσα του τα ίδια στοιχεία και να βρει ή να δυναμώσει τη δική του πίστη, για να βοηθήσει μετά και αυτός με την σειρά του άλλους ανθρώπους που έχουν ανάγκη. Και να συνεχίζεται με αυτό τον τρόπο η αλυσίδα της αγάπης που είναι απαραίτητη για τη συμβίωση μας σε αυτόν τον πλανήτη. Σε αυτόν τον πλανήτη όπου είναι “πάντα δυνατά τω πιστεύοντι”.

Βεργίνα, Φεβρουάριος 2018

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΑΡΛΑΜΗΣ

Ο Ευθύμιος Βαρλάμης (Βέροια 1942 - Αυστρία 2016) ήταν ένας πολυμήχανος, αναγεννησιακός καλλιτέχνης, - αρχιτέκτονας, ζωγράφος, γλύπτης, designer, συγγραφέας και παιδαγωγός, - που αγωνίστηκε για το φως. Δούλευε με τη χρωματική ποίηση της φύσης και το πολύμορφο έργο του δεν απέκλειε κανέναν, γιατί η τέχνη του αναφέρεται πάντοτε στο κοινωνικό σύνολο, στους ανθρώπους που αισθάνονται.

Στην Ελλάδα έγινε περισσότερο γνωστός από την παρουσίαση της μεγαλειώδους εικαστικής συλλογής του για τον Μεγαλέξανδρο.

Το Φεβρουάριο του 2010 η *Ακαδημία Καλών Τεχνών της Ρωσίας* οργάνωσε την έκθεσή του “Ποιητική Αρχιτεκτονική” στη Μόσχα και τον ανακήρυξε επίτιμο μέλος της, ενώ τον επόμενο Μάιο το *Πανεπιστήμιο Τέχνης & Design του Κλουζ* τον αναγόρευσε επίτιμο διδάκτορα.

Το Αυστριακό κράτος αναγνωρίζοντας την προσφορά του στις τέχνες και τον πολιτισμό χρηματοδότησε το 2010 το Μουσείο του (*Das Kunstmuseum Waldviertel*) το οποίο βρίσκεται στην περιοχή της Κάτω Αυστρίας και παρουσιάζει το καλλιτεχνικό του έργο.

Μεγάλες εκθέσεις και πρωτότυπα καλλιτεχνικά έργα του παρουσιάστηκαν με επιτυχία σε μουσεία και πινακοθήκες σε όλο τον κόσμο.

Το 2011 στο *Artmuseum Waldviertel* παρουσιάστηκε η κορυφαία καλλιτεχνική και πνευματική δημιουργία του **“Ο Χριστός Σήμερα”**, που τον επόμενο χρόνο μεταφέρθηκε στο *Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού* της Θεσσαλονίκης, το 2013 στο *Παύλειο Πολιτιστικό Κέντρο* στη Βέροιας και το 2014 στη *Βασιλική του Αγίου Μάρκου* στο Ηράκλειο.

Η έκθεσή του **“Άγιον Όρος”** παρουσιάστηκε το 2008 στο *Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού* της Θεσσαλονίκης, το 2011 στο *Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο* Αθηνών και το 2013 στο *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο* στις Βρυξέλλες.

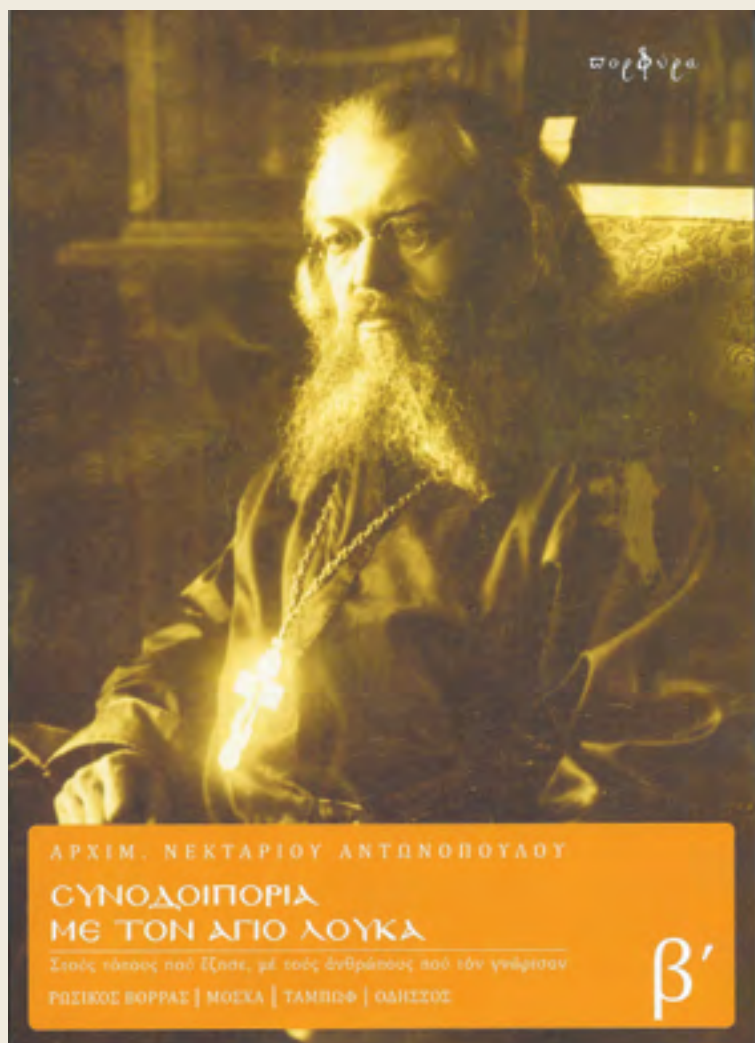
Στο ιεραποστολικό έργο του Αποστόλου Παύλου εντοπίζει την ιδρυτική ιερή ουσία που οδήγησε στον εκχριστιανισμό της Ελλάδας και της Ευρώπης και με το έργο του επιδιώκει να ανακαλέσει στην ενεργό συνείδηση των ανθρώπων τις αρχαίες μνήμες, για να συνδέσει έτσι, ιδιαίτερα στη νέα γενιά, τους αιώνες και να επαναφέρει στην επικαιρότητα το μήνυμα του Παύλου, το μήνυμα της Αγάπης, που παραμένει το ίδιο ουσιαστικό και αναγκαίο και σήμερα.

Η μεγάλη έκθεση-αφιέρωμα στον **Απόστολο Παύλο** παρουσιάστηκε το 2013 στη Βέροια, το 2014 στη Ρώμη, στη *Βασιλική του Αγίου Παύλου προ των Τειχών* και το 2016 στο *Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης*.

Ο Μητροπολίτης Αργολίδος κ.κ. Νεκτάριος ήταν αυτός που έκανε γνωστό τον Άγιο Λουκά στην Ελλάδα. Από το 1996 έκανε έναν πραγματικά τιτάνιο αγώνα να γνωρίσει τον σύγχρονο αυτό Άγιο. Ταξίδεψε σε όλα τα μέρη που έζησε ο Άγιος Λουκάς, στα μέρη που τον εξόρισαν, στα μέρη που υπηρέτησε ως γιατρός και ως επίσκοπος.

Είναι φανερό ότι τον συνεπήρε αυτή η μεγάλη μορφή. Οι εκδόσεις, οι ομιλίες αλλά και ο ναός που έκτισε στο Ναύπλιο, μαζί με το Μουσείο για τον Άγιο, ήρθαν σαν φυσική εξέλιξη από μία δυνατή πνευματική σχέση που αναπτύχθηκε όλα αυτά τα χρόνια.

Ο Άγιος Λουκάς όσο ζούσε δεν είχε κάποια ιδιαίτερη σχέση με την Ελλάδα, διαβάζοντας όμως κανείς προσεκτικά τα βιβλία του και τα βιβλία που γράφτηκαν γι' αυτόν, θα βρει πολλά ελληνικά στοιχεία. Ο καταλύτης ήταν όπως φαίνεται ο Μητροπολίτης Αργολίδος για να φανερωθεί η σχέση του Αγίου με την Ελλάδα. Και έτσι σήμερα από την Αλεξανδρούπολη και τη Φλώρινα μέχρι την Κρήτη και τη Ρόδο όλοι γνωρίζουν και προσεύχονται στον Άγιο Λουκά τον ιατρό και θαυματουργό.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ & ΕΠΙΜΕΛΗΘΗ-
ΚΕ ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΒΕΡΓΙΝΑΣ
& ΕΚΔΟΘΗΚΕ ΤΟΝ ΜΑΡΤΙΟ ΤΟΥ 2018 ΣΤΟ ΠΛΑΙ-
ΣΙΟ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ «Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ Ο ΙΑΤΡΟΣ
- ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΑΣ» ΣΤΟ
ΝΑΥΠΛΙΟ. ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΑΡΙΩΝ
(ΧΑΤΖΗΖΑΦΕΙΡΙΟΥ Β. - ΚΟΧΡΗΣ Φ. Α.Ε.) ΣΕ ΧΑΡΤΙ
ΒΕΛΒΕΤ 150 ΓΡ. ΚΑΙ 300 ΓΡ. ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ. Η
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΤΤΡΙ'S ΑΕ - ΙΩΑΚ.
ΤΡΙΚΑΛΙΑΡΗΣ.
Η ΕΚΔΟΣΗ ΑΥΤΗ ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΥΠΟ-
ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ κ. Θ. ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ.

IMPRESSUM

© ΒΑΡΛΑΜΗΣ, 2016

Ευθύμιου Βαρλάμη:
Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ
ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΑΣ

Concept, κείμενα, πίνακες:
Ε. Βαρλάμης

Γραφιστική επεξεργασία, layout:
Bernhard Antoni

Φωτογρ. έργων, Φιλμ, Video:
Karin Antoni

Επιμέλεια ύλης:
Αστέρης Νένος
Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας

Επιμέλεια & συντονισμός έκθεσης:
Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας

Έκδοση:
Πάυλος Τροχόπουλος
KUNSTMUSEUM WALDVIERTEL

Οι φωτογραφίες
στη σελίδα 13 είναι του Γρ. Τύπου της Ι. Μ. Βεροίας,
στις σελίδες 6, 8 & εσώφυλλο του κ. Ευάγγ. Μπουγιώτη
και στη σελ. 59 του κ. Θεόδ. Λογδανίδη.

ISBN: 978-3-900552-70-1

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

art.vergina@gmail.com

THE ART MUSEUM
WALDVIERTEL AUSTRIA

www.daskunstmuseum.at

KULTUR
NIEDERÖSTERREICH

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ

ISBN: 978-3-900552-70-1